

PLAN FOR VERN OG FORVALTING AV NORD-TALGJE NATURRESERVAT, FINNØY KOMMUNE

Norsk Fly og Flyfoto

Fylkesmannen i Rogaland,
Miljøvernavdelinga
2003

FORORD

Eit areal på nordvest-enden av Nord-Talgje vart førebels verna i medhald av naturvernlova den 07.02.1989 av Direktoratet for naturforvaltning under nemninga "Nord-Talgje naturreservat i Finnøy kommune", jamfør vedlagt kart, gnr. bnr. 79/69, med statleg eigar. Arealet inngår i det området som ifølgje *Fylkesplan for naturvern og friluftsliv, 1992* bør vurderast verna som naturreservat eller landskapsvernområde i planperioden. Fylkesplanen syner og området som eit høgt verdsett friluftsområde, og er nemt som "Det mest brukte båtutfartsområdet i Ryfylke". Verneverdiane er tidlegare dokumenterte i *Økoforsk rapport 1988:4*.

Oppdrag om utarbeiding av ein plan for varig vern er gitt av Direktoratet for naturforvaltning til Fylkesmannen i Rogaland

Det framgår av framlegg til verneforskrift § 8 at forvaltningsstyresmakta kan utarbeida forvaltingsplan for området. Fylkesmannen har derfor, parallelt med arbeidet med verneplanen, utarbeidd utkast til forvaltingsplan. Forvaltingsplanar er ikkje juridisk bindande slik verneforskriftene er det, og vil såleis berre vera retningsgivande for forvaltinga av naturreservatet. Forvaltingsplanen gir grunnlag for framtidig forvalting og bruk av området. Revisjon av forvaltingsplanen bør skje når tilhøva i naturreservatet krev det.

Stavanger april 2003

INNHALD

SAMANDRAG	5
INNLEIING	6
Kap. 1 Generell omtale	6
1.1 Lokalisering, avgrensing og eigedomstilhøve	6
1.2 Verneinteresser og verneføremål	8
1.2.1 Klima	8
1.2.2 Geologi og landskap	8
1.2.3 Flora og vegetasjonstypar	9
1.2.4 Fuglar	11
1.2.5 Pattedyr	12
1.2.6 Marine verdiar	12
1.3 Kulturhistorie	14
1.3.1 Automatisk freda kulturminne	14
1.3.2 Nyare tids kulturminne	14
1.3.3 Kulturlandskap	14
1.4 Bruksinteresser	15
1.4.1 Planstatus	15
1.4.2 Landbruk	15
1.4.3 Båtutfart og offentleg friluftsområde	16
1.4.4 Jakt	16
1.4.5 Inngrep	16
1.4.6 Skjelsandopptak	17
1.4.7 Oppdrett, botnkultur, laksenøter, notsteng	17
1.4.8 Taretråling	17
1.4.9 Forsvarsinteresser	17
1.4.10 Installasjonar	18
2 Verneform, avgrensing og reglar, prosess	18
2.1 Verneform	18
2.2 Avgrensing	19
2.3 Verneplanprosess	20
3 FORVALTINGSPLAN	
Mål og utfordringar	22
3.1 Mål for forvaltning av naturreservat i Noreg	22
3.2 Mål for forvaltning av Nord-Talgje naturreservat	22
3.3 Heimelsgrunnlag til forvaltingsplan for Nord-Talgje	23
3.4 Utfordringar i høve til forvaltninga	23
3.5 Prinsipp for forvaltninga	24
3.6 Tilhøve til tilstøytande ikkje-verna areal	24
4 Praktisering av verneforskriftene	25
4.1 Landbruk og andre bruksinteressar	26
4.1.1 Generelt	26
4.1.2 Vegar og vegbygging	26
4.1.3 Motorferdsel	26
4.1.4 Husdyrbeiting og beitetiltak	27
4.1.5 Gjødsling og kalking, kjemiske plantevernmidel	28
4.1.6 Fulldyrking og overflatedyrking	28
4.1.7 Bygningar	29
4.1.8 Skogstiltak	29

	4.1.9 Drenering og tørrlegging.....	31
	4.1.10 Oppankring av større båtar, opplag av båtar, fortøyning av oppdrettsanlegg, botnkulturar, skjelsandopptak, fiske, kystverkanlegg.....	31
4.2	Allmenta si bruk av området.....	32
	4.2.1 Båtutfart, offentlig friluftsområde og tilrettelegging.....	32
	4.2.2 Henting av bær og sopp, planter og ved.....	33
	4.2.3 Bandtvang.....	34
	4.2.4 Jakt.....	34
	4.2.5 Undervisning, forskning og miljøovervaking.....	34
5	Skjøtsel, tilrettelegging og informasjon.....	35
	5.1 Definisjonar	35
	5.2 Lovheimel til skjøtsel	35
	5.3 Prinsipp for skjøtsel på Nord-Talgje	36
	5.4 Mål og prinsipp for soneinndeling	36
	5.5 Rydding og restaurering.....	37
	5.6 Beiting.....	37
	5.7 Brenning av eldre lyng.....	38
	5.8 Båtutfart og offentlig friluftsområde.....	38
	5.9 Kulturminne.....	40
	5.10 Skjøtsel og omtale av skjøtselssonane	40
6	Forvaltingsansvar og oppsyn.....	50
	6.1 Forvaltingsansvar	50
	6.2 Oppsyn.....	50
	6.3 Overvaking og forskning	51
7	Ressursbehov	51
	Litteratur.....	53
	Vedlegg 1 (verneforskrift).....	54
	Vedlegg 2 (eigedomstabell)	58

SAMANDRAG

Kap. 1 er innleiande fellesdel for både verneplanen og forvaltningsplanen, og omhandlar naturgrunnlaget, kulturhistorie og tidlegare og noverande bruk av området. Kalkrik berggrunn (marmor) saman med eit godt klima gir grunnlag for ein rik og variert flora. Det er kjend 330 planteartar frå området. Delar av verneområdet utgjer eit representativt øyrike med grunnare sjøareal, som har store opplevingskvalitetar for besøkande og verdi for sjøfugl. Verneområdet inneheld òg viktige kulturhistoriske element. Utanom to anlegg frå jernalderen, finst det fleire synlege dagbrot etter marmorutvinninga frå 1900 – 1960. Vestenden av Nord-Talgje er elles langt på veg eit beiteprega kulturlandskap. Lyngheia som før dominerte området er nå under tilgroing grunna mindre beite. Dei fleste eigedommane innan verneområdet er i offentleg eige, innkjøpt til kombinert naturvern-friluftsføremål. På desse areala har dei tidlegare grunneigarane tinglyste rettar til beite, hogst og kristtornskjering. Nokre mindre areal er framleis i privat eige. Berre delar av verneområdet blir i dag nytta til sommarbeite for små- og storfe.

Det meste av arealet er godt tilrettelagt og mykje nytta til friluftsliv. Det er lite konflikt mellom friluftsliv og dei botaniske verneinteressene i området.

Dagens brukar er knytt til små- og storfebeiting, avgrensa kristtornskjering og hogst, litt jakt, samt båtutfart og offentleg friluftsområde. Det er og konsesjon for skjellsandopptak i delar av sjøområdet.

Kap. 2 inneheld forslag til vernegrense, verneform, og oversikt over verneplanprosessen. Området bør vernast som naturreservat for å sikra eit særmerkt kystlandskap, med tilhøyrande plantesamfunn og fugleliv, tradisjonell kulturmark, samt sjøareal og undersjøisk landskap.

Kap. 3 Forvaltningsplanen tek føre seg mål, utfordringar og strategiar i forvaltinga av verneområdet. Utfordringa ligg i å forvalte området med ei god balanse mellom landbruk, friluftsliv og økologiske omsyn, slik at artsmangfaldet saman med det allsidige heilandskapet med dei sjeldne vegetasjonstypene blir teke vare på.

Kap. 4 omhandlar praktisering av verneforskrifta og konsekvensvurdering i høve bruksinteressene. Vernereglane set grenser for kva som i utgangspunktet er forbode, kva som normalt og utan vidare er tillate, og kva som krev løyve frå forvaltingsstyresmakta for å kunne gjennomførast.

Kap. 5 tek føre seg forvaltningstiltak og skjøtselsplan for verneområdet. Særskilde skjøtsels-tiltak er vurderte i 15 sonar. Beiting, rydding av skog og eldre lyng er dei viktigaste skjøtselsmetodane. Aktuell tilrettelegging i høve til friluftsliv og kulturminne er òg vurderte.

Kap. 6 gjer greie for forvaltingsansvar, oppsynsbehov og overvaking/forskning.

Kap. 7 syner behov for ressursar i forvaltinga av området.

Direktoratet for naturforvaltning fastset kven som skal vera forvaltningsstyresmakt etter verneforskrifta.

Den omfattande bruken av området, naudsynt skjøtsel og svært sårbare verneverdiar inneber eit klart behov for eit fast naturoppsyn. Ansvar for dette ligg i første rekke til forvaltningsstyresmakta og ordningar knytt til Statens Naturoppsyn (SNO).

INNLEIING

Denne planen gjer greie for verneverdiane og brukarinteressene på nordvest-delen av Nord-Talgje, med spesiell vekt på opplysningar som er relevante for vernet, skjøtselen og tilrettelegginga.

Bakgrunnen for å verna området er ønskje om å ta vare på eit uvanleg artsrikt og allsidig, kystnært heilandskap med velutvikla og sjeldne vegetasjonstypar, som dessutan inneheld nasjonalt trua planteartar. Tilgrensande øyer har og verdifull kysthei og havstrand, med mellomliggande sjøareal og sjøbotn av verdi for mellom anna sjøfugl.

For informasjon og naturretteleing har området stor verdi for det omfattande friluftslivet. Det har også vitskapleg interesse som det einaste kjente kysthei-området på kalkgrunn i Rogaland.

Eit aktivt samarbeid med rettshavarane vil kunne gi god skjøtsel av verneområdet på lang sikt.

I framlegg til vernereglar for Nord-Talgje naturreservat, § 8 heiter det:

Det kan utarbeidast forvaltingsplan for området, med nærare retningsliner for gjennomføring av skjøtsel.

Forvaltingsplanen skal på bakgrunn av verneformålet gi retningsliner for forvaltinga av verneområdet med omsyn til skjøtsel av landskapet, område for friluftsliv, oppsyn og tilhøve mellom bruk og vern, inkludert dispensasjonspraksis.

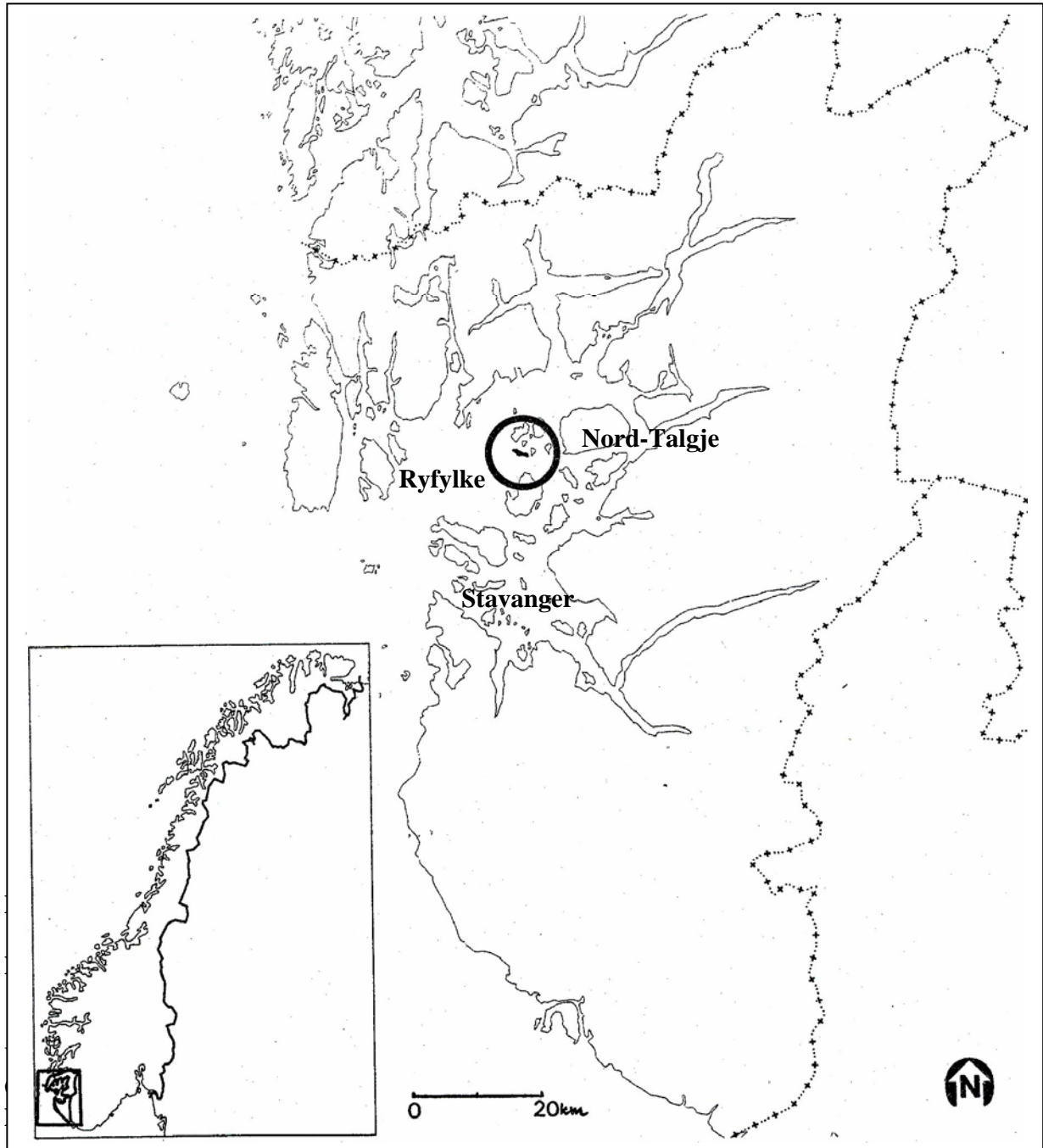
Forvaltingsplanen er i motsetnad til verneforskrifta ikkje juridisk bindande, og vil derfor berre vera retningsgjevande for forvaltinga.

Kap. 1 Generell omtale

Det meste av omtalen nedanfor er henta frå Økoforsk rapport 1988/4. "Botanisk inventering av vestenden av Nord-Talgje, Finnøy, Rogaland, med forslag til skjøtselsplan".

1.1 Lokalisering, avgrensing og eigedomstilhøve

Nord-Talgje naturreservat ligg på øya Nord-Talgje som er ei av Sjernarøyane i Finnøy kommune, Rogaland (sjå kart nedanfor). Øya er om lag tre km lang og ein km på det breiaste. Nord-Talgje ligg sentralt i Boknafjorden. Området inngår i kartblad AL 029-5-2 og AL 029-5-4 i Økonomisk kartverk. Området inngår òg i kartblad 1213 III, Rennesøy, i M 711-serien, UTM koordinatane er LL 16-19, 69-71.

Lokalisering av Nord-Talgje

Verneområdet gjeld for heile eller delar av privat eigedom gnr. bnr. 70/1, 70/4 og 70/24, og offentleg eigedom gnr.bnr. 70/51, 70/52, 70/54, 70/56, 70/60, 70/66, 70/68 og 70/69 som er innløyst til friluftsliv- og naturvernformål. Samla landareal er på ca. 887 dekar, av dette er ca. 116 dekar privat (= 13 %). I sjøen omfattar verneområdet ca. 1280 dekar sjøareal. Totalt land- og sjø-areal omfattar ca. 2167 dekar. Eit areal på ca. 85 dekar vart mellombels verna 07.02.1989. Det vart sidan innløyst som friluftsområde av staten ved Direktoratet for naturforvaltning, som gnr. bnr. 70/69. Sjå vedlagt eigedomstabell og kart m/eigedommar.

1.2 Verneinteresser og verneføremål

Eit hovedføremål med vernet er å ta vare på **dei unike vegetasjonstypene**. Området er det einaste kysthei-området på kalkgrunn ein kjenner til i Rogaland. Det er uvanleg artsrikt, samtidig som det representerer eit særst allsidig oseanisk heilandskap med velutvikla vegetasjonstypar. Her finnst ei rekkje sjeldne vegetasjonstypar, dessutan nasjonalt trua planteartar. Området har nasjonal verdi. Delar av dette kystheilandskapet har vore under tilgroing i lengre tid, medan andre delar framleis er opne. Derfor finst både interessante skogtypar (mellom anna meir tettvaksne svartor- og kristtornskog) og opne kulturskapt vegetasjonstypar knytt til utmarksbeite, som røsslyng-klokkelyng-tørrhei, fattigmyr, rikenger, rosekratt og kristtornlundar. Det er også einskilde freda kulturminne i utmarka, samt spor etter nyare tids marmor-uttak. Området er langt på veg utan vesentlege inngrep.

Det undersjøiske landskapet og sjøareala mellom holmane utgjer i stor grad eit urørt gruntvassområde, med mellom anna store skjellsandfjørekomster og sjeldsynte marine sandynesystemer. Sjøområdet er etter måten variert og biologisk rikt, mellom anna som eit viktig leveområde for sjøfuglar. Eit anna sentralt føremål med vernet er å sikre desse kvalitetane, og ikkje minst heilskapen i eit særprega og representativt sjø- og øy-økosystem. I Stortingsmelding nr. 43, 1998-99): *Vern og bruk i kystsona*, kap. 2.4. heiter det at "marine økosystem og marine naturkvalitetar utgjer ein viktig del av norsk natur". Vidare står det i kap. 5.1.1.2 at "dersom vernet til dømes primært er knytt til botaniske verdiar på land, vil vern av sjøareal vere aktuelt berre dersom verneverdiane heng økologisk nær saman med sjø, som tildømes strandenger (...)." Ein slik samanheng er tydeleg tilstades på Nord-Talgje, med verdifulle havstrandenger/bergstrand, strandskog og kysthei med sterk oseanisk påverknad. Strandsonen går naturleg over i grunne viker og sund, og vidare ned til om lag 30 meters djup. Dette samanhengande økosystemet med landskap, habitat og tilknytt livsformer er sårbar for ulik påverknad og inngrep.

Området sett under eitt har store opplevingskvalitetar som eit av dei viktigaste båtutfersdområda i fylket, med det meste av arealet som statleg sikra friluftsområde.

Naturgrunnlaget

1.2.1 Klima

Meteorologiske målingar frå næraste stasjon på Fister i Hjelmeland kommune (lengre inne i Boknafjorden), syner eit typisk oseanisk klima. Vinteren er mild, med februar som kaldaste månad med middeltemperatur +0.7°C. Sommaren er middels varm; juli har høgaste middeltemperatur med 15.2°C. Årsmiddeltemperaturen er derfor høg med 7.7°C.

Årsnedbøren er ikkje spesielt høg (Rennesøy 1070 mm, Fister 1265mm), men er fordelt på mange nedbørsdagar. Det er få dagar med snødekt mark. Stavanger har i gjennomsnitt 190 dagar pr. år med 0.1 m.m. nedbør eller meir og 22 dagar med snødekt mark. Verneområdet er sterkt sjø-eksponert.

1.2.2 Geologi og landskap

Området er småkupert med det høgaste punktet på 42 m. Mange holmar, to store og fleire mindre viker gjer at strandlina er lang. Berggrunnen består av kambro-siluriske sedimentbergartar, mest karbonatrike metatuffittar og granatglimmerskrifer, men òg ein god del marmor (Müller & Wurm 1970). Desse basiske bergartane forvittrar nokså lett og gir

opphav til eit uvanleg rikt jordsmonn. Berggrunnen, med såpass utprega marmor-innslag er svært sjeldsynt i fylket.

1.2.3 Flora og vegetasjonstypar

K.A. Lye undersøkte i 1975 floraen på vestenden av Nord-Talgje. I rapporten ”Verneverdige områder på Ryfylkeøyene”, Miljøverndepartementet var det bare Nord-Talgje som blei vurdert som ”meget sterkt verneverdig”.

Marmor-laga er avgjerande for ein rik flora

Vegetasjonen vart seinare inventert og kartlagt av Audun Steinnes ved Botanisk hage og museum, Universitetet i Oslo 1983, etter oppdrag frå Fylkesmannen i Rogaland. Arbeidet resulterte i upublisert rapport frå 1983, som i 1988 vart gitt ut av Økoforsk i rapport 1988:4: ”Botaniske inventering av vestenden av Nord-Talgje, Finnøy, Rogaland, med forslag til skjøtelsplan”. Omtale av vegetasjon og flora er i stor grad henta frå ovannemnde rapport. For grundigare gjennomgang av vegetasjonen vert det synt til denne.

Gunstig berggrunn, jordsmonn og klima gir grunnlag for ein uvanleg rik og variert flora. Det er kjend omkring 330 artar frå verneområdet. Kystplanter er av naturlege grunnar rikeleg representert. Men det er òg eit stort innslag av meir varmekrevjande artar, fleire enn vanleg så langt ute mot kysten. Artar som krev milde vintrar for å overleve, blir kalla oseaniske. Euoseaniske artar finst i område med januar-middeltemperatur over 0°C, medan hyperoseaniske artar krev endå mildare vintrar. Vestlandsvikke og purpurlyng er dei einaste karplante-artane på Nord-Talgje som blir rekna som hyperoseaniske. Euoseaniske artar som utgjer eit dominerande innslag i floraen er kristtorn, kusymre, blankburkne, revebjølle, raggtelg, dvergsmyle, kystbergknapp, fagerperikum, heistorr og kystmaure.

Ei rekkje kystplanter stiller òg krav til sommarvarmen og har derfor ei nordgrense på Vestlandet. Av desse finst mange på Nord-Talgje: Bergflette, begerhagtorn, stortrollurt, fagerrogn, musekløver, norsk asal, grisenestorr og strandlauk. Blodtopp og bustsevaks er meir sørvestlege.

Suboseaniske artar som tåler kaldare vintre er òg vanlege, desse er: Klokkelyng, rome, pors,

kysttjønnaks, ramslauk, vivendel, vårmarihand, sylarve, heisev og slakkstorr.

Ei gruppe sentraleuropeiske, svakt varmekjære artar som finst i eit breitt belte langs kysten er godt representert: Svartor, lind, lundgrønaks, sommareik, hassel, skogstorr, sanikel, fingerstorr, junkerbregne, kratthumleblom, skogsalat, steinstorkenebb, åkermåne, bergperikum, villapal, grov nattfiol, kantkonvall, raudkjeks og kransmynte.

Nord-Talgje har og eit påfallande stort innslag av meir varmekjære artar som er mest vanleg på austlandet og i vestnorske fjordstrøk: Lakrismjelt, bukkebeinurt (sjeldne på Vestlandet), mørkkongsslys, filtkongsslys og slyngsøtvier.

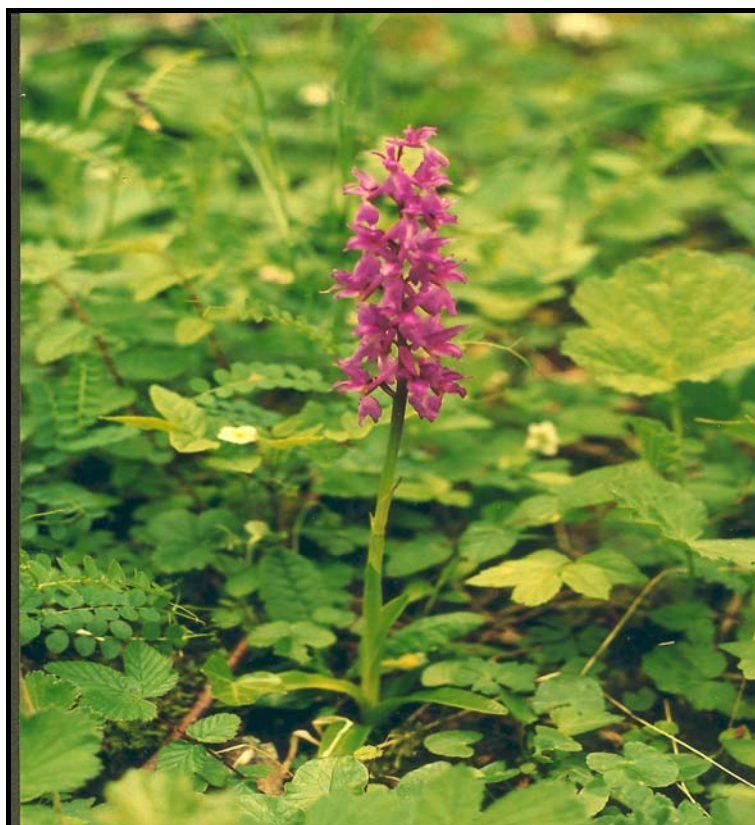
Vidare finst nokre artar som er vanlegast i fjellet: Gulsildre, taggbregne, fjellrapp og fjellmarikåpe.

Dei artane på Nord-Talgje som er sjeldnast i landsmålestokk, er kystbundne artar med ein sørleg tendens. Sjeldnast og mest sørvestleg er bustsevaks.

I materialet av knoppurt-slekta (*Centaurea*) ser det ut til å vera genetisk innslag av den sjeldne,

sørvestlege arten skjeggknoppurt (*C. pseudophrygea*). Populasjonen ser ut til å vera eit resultat av kryssing med svartknoppurt (*C. nigra*), og variasjonen er stor.

Andre artar med ein sørleg, kystbunden tendens som òg må seiast å vera sjeldne, er stortrollurt, fagerrogn, strandlauk, skogstorr, grisenestorr og kamgras. Bukkebeinurt, lakrismjelt og slyngsøtvier har berre få funn på Vestlandet, medan mjølkerot og veikveronika må reknast som minde vanlege på Vestlandet. Taggbregne er sjeldan i ytre og lågare strok. Gulsildre, blankburkne og purpurlyng er sjeldne lengre sør i Rogaland, medan skogmarihand manglar elles i nesten heile fylket. Nokre få artar som norsk asal, finst her nær nordgrensa for utbreiinga.

Orkideen vårmarihand i rikt feltskikt

Mose-floraen er også usedvanleg rik, ikkje minst som følgje av den kalkrike berggrunnen. Våren 2002 vart det grovt registrert 154 moseartar i det føreslått verna området.

Vegetasjonstypar

Verneområdet ligg innanfor den boreonemorale vegetasjonsregionen.

Innan området er følgjande vegetasjonstypar representert:

Tørrhei, rikeng og kratt:

Heivegetasjonen er heilt dominert av røsslyng. Innslaget av råmekrevjande artar som blåtopp, bjønnskjegg og rome er lite, medan kløkkelyng er vanleg og finst i nokså tørre heisamfunn. Det meste av heia må derfor kallast tørrhei. På meir næringsrik grunn blir innslaget av urter og gras større. Ein kan sjå ei rekkje overgangar frå tørrhei til rik gras- og urtedominert eng. Oppslag av bjørk og furu i lyngheia er vanleg og aukande.

Fukthei og fukteng:

Desse typene finst oftast i søkk og myrkantar, og står mellom tørrhei og myr på råmegradienten. Dei dekkjer berre små areal.

Myr: Så godt som all myr på Nord-Talgje er flatmyr, men små bakkemyrar finst som sig

og myrkantar. Næringsinnhaldet og pH i myrvatnet varierer sterkt. Det finst overgangar frå regnvassmyr til rikmyr.

Havstrand: Strandberg. Det meste av strandlina består av berg som er utsette for bølger, vind og sjøsprøyt. I sprekkene finst nøysame karplanter.

Steinstrand. Vikene på Nord-Talgje er for det meste såpass utsette for bølger at det utviklar seg stein- og grusstender. Der bølgerne kastar opp tang finst samfunn med mange nitrogenkrevjande artar.

Strandeng. Finst i berre små areal, truleg fordi grunnen er grov og steinete.

Krypkvein og fjøresaulauk dominerer. På Talgjeholmen finst ei lita, beitepårverka strandeng med grisnestorr.

Skog: All skogen er ung, det meste er pionerskog. Det er derfor vanskeleg å seia kva skogstypar som vil utvikla seg på sikt. Følgjande vegetasjonstypar er klassifisert etter det dominerande treslaget og etter undervegetasjonen:

Skrinn pionerfuruskog, intermediær pionerfuruskog, rik pionerfuruskog, intermediær pionerbjørkeskog, rik pionerbjørkeskog, blåbær-ospeskog, hasselbergflettekratt, aske-hasselskog, intermediær pionersvartor-skog, rik svartorskog, sumpskog, fattig blåtopp-bjørkesumpskog, intermediær svartorsumpskog og rik svartorsumpskog.

Ei rekke av desse naturtypene er synt som sjeldne og til dels truga biotopar i DN-handbok 13-1999: Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold; som tildømes: hagemark, kystlynghei, rik edellauvskog, rik svartor-sumpskog, låglandsmyr, strand-eng og kalkrike strandberg. Botaniske verdiar er elles gjort nærmare greie for under skjøtselssonane i kap. 5.

1.2.4. Fuglar

Omtalen av fuglar er henta frå viltområdekartet for Finnøy kommune 1997.

Holmane og sjøareala langs sør og vestsida saman med Røydevågen utgjer eit viktig overvintringsområde, og til tider hekke-, trekk- og fødesøksområde, for sjøfuglar:

		Verdi:
Ande- fuglar:	Holmane langs sør og vestsida saman med Røydevågen er kvile, hekke og overlevingsområde for ærfugl og siland. Området lengst inni Røydevågen vert nytta til beiteområde for grasender på trekk.	Lokal
Skarvar:	Holmane langs sør og vestsida utgjer kvile og overvintringsområde for storskarv.	Regional
Hegrar:	Svorteskjera og Røydevågen er kvileplass for gråhegre.	Reg./lokal
Måke- fuglar:	Svorteskjera fungerer som kvileplass for måker heile året. Ærholmen er hekkestad for fiskemåker, men ikkje årviss.	Regional
Terner:	Ærholmen er hekkestad for terner, ikkje årviss, men stor koloni i 2001.	Regional
Vadefuglar:	Lengst inni Røydevågen er beiteområde for vadefugl	Lokal
Spurvefuglar:	Området aust for Ulsvika og Høgåsvika og halvvegs til Ulsvika saman med Rosmorkjå utgjer beite- og hekkeområde for spurvefuglar.	Regional/ lokal
Dykkarar/lom:	Overvintringsområde, m.a for gråstrupedykkar	Regional/ lokal

Tidvis vert det registrert **havørn** og **hubro** i området. Grågås er truleg ny som hekkande art på nokre av holmane. Mot sør (ca. 900 m) ligg Vestre Mjølsholmen sjøfuglreservat.

1.2.5 Pattedyr

Rådyr:	Rådyra vandra inn til øya i 1970, sidan har bestanden auka kraftig. I dag er det tett bestand over heile øya (Hans Hetland pers. medd).	Lokal
---------------	---	-------

1.2.6 Marine verdiar

Føremålet med vern av sjøbotn og sjøareal er meir generelt gjort greie for innleiingsvis under kap. 1.2.

Fylkesmannen i Rogaland fekk i 2002 gjennomført ei undersøking av botn og biologi i det grunnmarine området: Marin info v/R. Svendsen 2002: *Undersøkelse av bunn og biologi i grunnmarine områder rundt Nord-Talgje 16/5 2002*. Her vert det konkludert med følgjande: "Området er tilsynelatende preget av rik vanngjennomstrømming og varierende bunnforhold. Det ble funnet de fleste marine naturtyper i form av fin sandbunn, skjellsand, bart fjell med

kløfter og steinrøys. Algevekst i form av tare er rik i området og strekker seg fra overflaten og ned til 20 m dyp. Områdene er lite preget av menneskelig aktivitet, bortsett fra noen tomflasker og et vrak på innsiden av Ulsvikholmen. Dyrelivet i området er variert og strekker seg fra fisk, leddyr og muslinger til hydroider, pigghuder og pelagiske dyre- og planteplankton”.

På nordsida av Ulsvikholmen vart det registrert 3 – 4 meter høye sanddyner innover bukta. Dette vert av Svendsen vurdert som ”et meget spesielt fenomen som jeg sjelden har observert andre steder”.

Dei grunnmarine vågane og sunda mellom øyene, har spesielt stor verdi for marinbiologisk produksjon og som leve- og fødesøksområde for fugl og marine artar. Havbotnen i området er kjent for å ha store mengder skjelsand. Dei grunne tilhøva, god gjennomstrauming, og skjelsanden som porøst substart gir god tilgang på oksygen og lys, og såleis gode tilhøve for botnorganismar og fødesøkande dykkande fugl. Skjelsand med relativt stort porevolum kan ha stor artsriksdom av både kjente og mindre kjente dyregrupper (ref: Havforskningsinstituttet m.fl. 2003).

Røydevågen, Søre Rossmorkvågen og bassenget mellom Talgjeholmen og Bjønnbærholmen utgjer nærast små marine pollar, der den naturlege samanhengen til kalkrike strandberg og havstrandeng på land samla sett er svært verneverdige (ref: DN-handbok 13-1999: *Kartlegging av naturtyper*, s. 137, 143, 145).

I dei grunne områda mellom Bjønnbærholmen og Røydevågen lever store mengder leppefiskar. Bildet syner grønnngylt, bergnebb, blåstål og berggylt. Botnen på bildet er typisk for området; med skjelsand, ålegras og steinar med tare på.

Kulturhistorie

1.3.1 Automatisk freda kulturminne

På søraust-sida av Nordre Rossmorkvågen (merka "R" på kartet) ligg ein låg og delvis lyngkleddbergrygg kor ein finn ein såkalla "steinlegging" frå Jernalderen. Den er uklårt markert og lite synleg, bygd av eit lag stein lagt på fjell, diameter ca. 5 m og høgde 0,1 – 0,2 meter (kjelde: Arkeologisk museum i Stavanger, fornminnenr. R 11410070001, Regnr. 5420 H6-R13).

På høgdedraget mellom Nodholmen og Storskog (like utanfor vernegrensa) ligg eit stort jernalder-gardsanlegg med 3 hustufter, 1 nausttuft, 5 gravrøyser (rundrøyser), 3 gravhaugar (rundhaugar), 1 grop og gammal innmark. Fornminnefeltet strekk seg heilt ned til stranda i nordvest, mellom N. Rossmorkvågen og Seianeset (innafor vernegrensa). Her nede ligg ei tilhøyrande nausttuft, ved ei lita skore i berget ca 25 meter SSA for stranda. Ho er graskledd, men klart markert med svakt utbua veggjer. Ein heil del stein syner i veggjene som er ein turmur av nokså små steinar, med ca. 1 m breidde og 0,5 m høgde (kjelde: Arkeologisk museum i Stavanger, fornminnenr. R 11410070002, Reg.nr. 5420 H6-R14).

Kulturminna vitner om årtusen-lang kulturhistorie. Dei ligg i direkte tilknytning til kystlyngheia, som utgjer eit framleis levande 4000 år gamalt drifts-kulturminne, i god samanheng med dagens aktive landbruksdrift.

1.3.2 Nyare tids kulturminne

Bergverksdrift: Den reine og store førekomsten av marmor i området har i over seksti år danna grunnlag for marmorutvinning. Drifta vart nedlagt i 1960. Marmoren vart utvunnen i dagbrot. I dag er det synlege fem dagbrott rett vest for Ulsvika. Rett aust for Høgås ligg to dagbrot. I nordvest av både Søre Rossmorkvågen og Røydevågen ligg brot. I området mellom Søre Rossmorkvågen og Røydevågen finst det òg eit brot. Andre spor frå bergverksdrifta er vegen frå Røydevågen til Rossmorkvågen (i dag nytta til sti) og utskipingsanlegg i Røydevågen. Dei sær srike vegetasjonstypene i området finst i og rundt marmorbrota, og elles der marmoren stikk fram i dagen.

Det er fine steingardar i området, til dømes nord av Høgås, mellom Rossmorkvågane og opp av Røydevågen.

1.3.3 Kulturlandskap

Området har eit kulturlandskap i rask endring, men framleis i stor grad prega av tidlegare bruk. Som følgje av intensiv utnytting av utmarka til sommar- og vinterbeiting, slått og lyngbrenning, dominerte truleg lyngheia vegetasjonen på staden fram til ca. 1930. I dag finst naturleg lynghei på holmane mot vest og på ei smal sone langs havet ved Høgås og Rossmorkjå, grunna aktiv skjøtsel og noko beite (v/Høgås).

Sidan har dei tungdrivne areala gått meir og meir ut av bruk, noko som truleg er hovudgrunnen til at dei ytterste delar av Rossmorkjå etterkvart har vakse til med furu og lauvtre. Områda lengre aust er mindre tilgrodd, her har det vore meir beiting som følgje av kortare avstand til gardane som er samla på austsida av øya.

Området ved Høgås bestod av einer og lyng i 1925, som sidan har vakse til med buskar og skog. Etter vegen vart bygd fram til Høgås i byrjinga av 1980 tallet, hogde i 1985 tidlegare grunneigar Alf Martin Hetland ut området. Fylkesmannen/Friluftsrådet brente Høgåsområdet

i 1992 for å få tilbake lyngheia. Det er seinare drive skjøtsel i området, sist sommaren 1999, då tre- og busksjiktet vart fjerna.

På bruk 70/24 er det i dag gjødsla beite heilt til Rossmorkvågen. Tidlegare var vegetasjonen her einer og lyng. I 1950 åra vart området opparbeidd til gjødsla kulturbeite (Hans Hetland pers. medd).

Vegetasjonen på austre delar av Rossmorkjø er prega av tilgroande gamal lynghei. Området blei hogd ut og brent i 1990. Det har synt seg vanskeleg å få til regelmessige beiteavtalar, ikkje minst grunna flått-plage. Området vart rydda på ny i 2001.

Området vart ikkje særskilt registrert i ”*Nasjonal kartlegging av kulturlandskap 1992-93*”, då ein la til grunn at verneplanarbeidet ville fanga opp dei store kulturmarkskvalitetane.

1.4 Bruksinteresser

I det følgjande er det lagt vekt på å beskrive aktuelle bruksinteresser i området. Dette må lesast i samanheng med tilsvarande i kap. 4, der konsekvensene av vern i høve dagens bruksinteresser er nærmare utgreidd.

1.4.1 Planstatus

I *Kommuneplan for Finnøy 1995 – 2007* er landareal med øyer aust til Høgåsvika i sør og Seianeset i nord, samt Nodholmen og neset mot vest, synt som bandlagt eller ”skal bandleggast”-område med friluftsføremål (inkl. Svinholmen - ikkje foreslått verna). Resten av arealet (inkl. sone N - sjå sonekart) er synt som LNF-område der det ikkje er tillete med spreidd bustadbygging. *Kommuneplanen er under rullering (2002-2014)*, men inneber ikkje endring av arealstatus. Førebelse dokumenter gjer likevel framlegg om ei bru/vegtrasé frå Tjul til Nord-Talgje over Nodholmen (statleg sikra friluftsområde). Denne vil i så fall komme i konflikt med nordvestre del av verneområdet. Val av trasé vil bli avklare første halvår 2003. Framlegg til vernegrense i denne delen av området vil deretter bli nærmare klargjort i samband med fylkesmannen si oppsummering etter lokal høyring av vernplanen. I Finnøy kommune sitt utkast til *kommunedelplan for kystsona 2002-2014* er sjøarealet i verneområdet synt som område for uttak av skjellsand. Dette vil bli endra til berre å omfatta godkjent konsesjonsområde og –periode.

I *Fylkesdelplan for kystsonen i Rogaland 2002* er området kartfesta som aktuelt for landskapsvern/naturreservat, med verdi som friluftsområde, og som ”Meget vakre landskap”.

1.4.2 Landbruk

Tidlegare eigarar på innløyst statseigedom har tinglyst førsterette eller rett til beite, hogst og kristtornskjering etter retningsliner gitt i forvaltingsplanen (jfr vedlagt eigedomstabell i vedlegg). Med ”førsterett” (jfr. kjøpskontraktar og eigedomskjøter) meiner ein at tidlegare eigar skal få tilbod om aktuell bruk framfor andre aktuelle brukarar dersom fylkesmannen i samråd med Ryfylke friluftsråd ønskjer slik bruk.

Store delar av utmarka har fram til i dag vore nytta til sommarbeite for sau. I området mellom Høgås og Ulsvika beitar òg storfe, beitetrykket er moderat. Det har inntil nyleg vore skore ein del kristtorn for sal, spesielt på bruk 70/24.

Nokre grunneigarar og rettshavarar til tilstøytande areal har meldt interesse for å halde fram med dagens landbruksaktivitet, jamfør tinglyste avtalar:

Rettsnavarar:	Område:	Aktuell bruk:
Trygve Hetland, gnr/bnr 70/3	Ulvika, Høgås, Skjenaberg-holmen	Beite storfe/sau, hogst/kristtorn-skjering
Egil Norheim, gnr/bnr70/1	Storskog, Nordre Rossmorkvågen, Seianeset, Nodholmen og Talgjeholmen	” ” ”

Det skjer avgrensa hogst i området i dag, i hovudsak ved rydding av kratt og ungtre for å vedlikehalde ope beite. Tidlegare beitebruk av holmane er gått ut.

Delar av offentleg og privat (70/24) areal i aust vert gjødsla. Dette kan vere føremålstenleg også for å oppretthalde aktivt beite i tilgrensande ugjødsla lynghei. I andre deler er gjødslinga mindre ønskjeleg, sidan store botaniske verdiar forsvinn ved gjødsling. Dette er gjort nærmare greie for i forvaltningsplanen.

1.4.3 Båtutfart og offentleg friluftsområde

Området er blant dei mest brukte båtutfartsområda i Ryfylke. Dei mange buktene og holmane gjer at kapasiteten blir særst stor.

Det er Ryfylke friluftsråd som på vegne av Finnøy kommune/staten og i samråd med Fylkesmannen i Rogaland har tilrettelagt for friluftsliv på Nord-Talgje. Det har gjennom ei rekke år blitt utført omfattande arbeid med skilting, naturtilpassa sti-legging, sanitæranlegg, fortøyningar for småbåtar og liknande. Friluftsrådet gjennomfører også årvisse skjøtselstiltak, mellom anna med lynghei-skjøtsel, skogrydding og søppelrydding.

Slitasjeproblema er små, i og med at området er godt tilrettelagt og ferdselen kanalisert. Det er derfor med dagens bruk små eller ingen konflikhtar mellom friluftsliv og dei botaniske verneinteressene i området. Tvert om ser ein for seg fortsatt aktiv bruk og forsiktig tilrettelegging for friluftslivinteressene. Den planlagde brua/vegen frå Tjul vil kunne vere utgangspunkt for informasjons- og kanaliseringstiltak med tanke på ei utvida brukargruppe av verne- og friluftsområde.

Kap. 5.8 gjer konkret greie for eksisterande og planlagde tilretteleggingstiltak.

1.4.4 Jakt

Viltnemnda i Finnøy/Hjelmeland har gitt Ryfylke friluftsråd godkjenning for eit rådyrvald på 345 daa innan den statlege delen av verneområdet. Jaktretten er ikkje vidare formalisert, jamfør nærmare omtale i forvaltningsdelen kap. 4.2.4.

1.4.5 Inngrep

Utanom spor etter dei nedlagde marmorbrota og anlegg kring desse er det få merker etter inngrep i området. Det er bygd fleire vegar fram til område frå aust, vegen gjennom gnr/bnr 70/24 endar opp ved vernegrensa. Likeså går vegen på 70/3 så vidt inn i verneområdet som ein trasé på nordsida av Høgås. Dreneringsvatn frå den dyrka marka på gnr 70 bnr 1 i Storskog, vart ført inn i reservatet i open grøft i 1988. Ei kraftline krysser verneområdet i nordvest mellom Nordre Rossmorkvågen og Seianeset og i søraust ved Ulsvika. Like sør for Seianeset i nord kjem ein sjøkabel i land.

Med unnatak av ei lita, gamal hytte på Talgjeholmen og toalettet og driftsbrygge i Søre Rossmorkvågen er det ingen bygg.

1.4.6 Skjelsandopptak

I 1997 vart det gitt konsesjon til Bent Arild Reilstad for skjelsandopptak på inntil 3000m³ skjelsand per år utanfor dei austlege delar av verneområdet mellom Ulsvika og Skjenabergholmen, men for ein stor del sør for vernegrensa. Konsesjonen vart gitt for 3 år. I 2002 vart det gitt ny konsesjon, fram til utgangen av 2006, med vilkår om at opptaket skal skje i tidsrommet desember t.o.m. februar, og slik at det ikkje er til ulempe for ferdsel på sjø, fiske, fugleliv og friluftsliv. Det er forbod mot opptak nærmare enn 100 m frå land og på mindre djup enn 5 meter. I avgrensinga av konsesjonsområdet har Rogaland fylkeskommune ”lagt særlig vekt på at inngrep (...) ansees å forstyrre det marine miljøet på en uheldig måte i et område som er sikret og tilrettelagt for å ivareta naturverdier og regionale friluftinteresser”.

1.4.7 Oppdrett, botn-kulturar, laksenøter, not-steng

Fylkesdelplan for kystsonen i Rogaland 2002 syner ingen slike interesser.

Området mellom Talgjeholmen og Nord-Talgje er markert som B område i Lenka-rapport (= ”Landsomfattende egnethets vurdering for den norske kystsonen for akvakultur”).

Talet B er ein resipientvurdering i ein skala frå A til C. Inndelinga er gjort etter følgjande kriterium:

- A: Opne kystområder og store fjordar, djupare enn 50 m.
- B: Andre områder med god vannutskifting.
- C: Små terskelfjordar og andre terskelområder.

Det er ikkje registrert praksis eller planar for oppdrettsanlegg eller botnkulturar av noko slag innafør verneområdet. Det er heller ikkje registrert praksis for laksenøter eller not-steng, men gnr.bnr. 70/3 har fiskerett med laksenot på Skadfluneset (sone G på vedlagt sonekart).

At det ikkje er ligg føre planar om akvakultur i dag, utelukkar likevel ikkje at dette kan bli aktuelt i overskuleg framtid. Fiskeridirektoratet region Rogaland meiner til dømes området kan vere egna for havbeite/botnkulturar for artar som kamskjell, eit satsingsfelt under utvikling. Dei meiner dette bør avspeglast i vernereglane. Sjå kap. 4.1.10 for nærmare avklaring.

1.4.8 Taretråling

Området ligg for langt inne i Ryfylke til å vere aktuell for taretråling, i og med at stortare for hausting i hovudsak veks i ytre kyststrok. Framlegg til vernereglar vil såleis ikkje komme i konflikt med denne type tarehausting. Det er likevel på nytt blitt aktuelt med hausting av storalgler med handreiskap. Dette er ei forsiktig og avgrensa hausting som etter Fiskeridirektoratet region Rogaland sitt syn bør kunne tillatast, utan at ein kjenner til evt. ressursar i verneområdet.

1.4.9 Forsvarsinteresser

Fylkesdelplan for kystsonen i Rogaland 2002 syner ingen forsvarsinteresser i området.

1.4.10 Installasjonar

I samband med oppstartsmeldinga for verneplanen hadde Kystverket ønskje om ei opning i forskrifta for eventuelle naudsynt oppføring og vedlikehald av navigasjonsinstallasjonar. Kystverket har ikkje nærare konkretisert behovet.

KAP. 2 Verneform, avgrensing og reglar, prosess

2.1 Verneform

Naturreservat eller landskapsvernområde med plantefredning ?

Det føreslåtte verneområdet på land er langt på veg eit gammalt kulturlandskap.

Landskapsvernområde kan derfor i utgangspunktet verka som ei brukande verneform, jamfør naturvernlovas § 5:

”For å bevare egenartet eller vakker natur- eller kulturlandskap kan arealer legges ut som landskapsvernområde. I landskapsvernområde må det ikke iverksettes tiltak som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig”.

Landskapsverne-forma er elles eigna for å ta vare på området sin art og karakter samstundes som det blir lagt til rette for aktiv skjøtsel, evt. i samarbeid med tradisjonelle driftsformer (pyntegrønt, vedhogst, aktivt beite m.m)

Vegetasjonstypene, arts-verdiane, den regionalt sjeldne marmor-berggrunnen og sjøareala krev eit sterkt vern for å sikrast på lang sikt mot uheldige inngrep, påverking og eventuell slitasje, og for samstundes å gi god nok heimel til naudsynt skjøtsel. Landskapsvern med plantefredning som alternativ verneform ville ikkje i tilstrekkeleg grad sikre desse verdiane. Fylkesmannen meiner såleis at naturreservat er rett verneform. Inngrepa som er gjort er heller ikkje så omfattande at denne forma ikkje kan brukast.

Tilsvarende utgjer sjøbotn og dei grunnmarine områda med skjelsand, eit variert biologisk liv og strandsona rundt øyene eit heilskapleg sjø- og øy-økosystem av stor og sårbar verdi. Sjøområda har såleis ein funksjonell og nær økologisk samanheng med land- og øy-areala. I St. meld. nr. 43 (1998-99), kap. 3.1.1 heiter det at ”sjøen og sjøbotn med tilhøyrande plante- og dyreliv er viktige delar av naturverdiane i landet og er såleis like viktige å ta vare på som landområda”.

Naturreservat

Heimelen for å oppretta naturreservat følgjer av naturvernlova § 8:

”Område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskaplig eller pedagogisk betydning eller skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogsreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende.”

Naturreservat er den strengaste forma for områdefredning vi har. Her er det i første rekke reint naturfagleg omsyn som skal leggest til grunn for vern og forvaltning. Dei kulturhistoriske og estetiske omsyn til eit vernevedtak er aleine ikkje nok til å grunnge reservat.

Enkelte naturreservat har ei totalfreding som har til formål å verna alle delar av naturmiljøet i reservatet. Fleirtalet er spesialreservat som har til formål å verna ein bestemt naturtype,

karakteristiske trekk i vegetasjonen, dyreliv eller geologiske tilhøve. Ofte er det unødvendig å fredda heile naturmiljøet. Til dømes er det vanlegvis tillate med jakt i skogreservat i samsvar med viltlova sine allmenne reglar.

I St. meld. 43 (1998-99) *Vern og bruk i kystsona*, s. 29 går det fram at ”naturreservat i sjø kan vere aktuelt (...) for å sikre sjøområde som har ei nær økologisk tilknytning til naturverdiar på land”.

2.2 Avgrensing av verneområdet

Forslag til avgrensing går fram av vedlagt kart. Delar av arealet (gnr. bnr. 70/69 på vedlagde kart) vart mellombels fredda 07.02.1989, og har sidan vore forvalta av Fylkesmannen i Rogaland. Naturreservatet omfattar generelt den vestlege enden av Nord-Talgje, saman med tilgrensande øyer, sjøareal og undersjøisk landskap. Mot sør omfattar vernet ei smalare stripe brattlende mot sjøen, samt sjøarealet ut til og med Ulsvikholmen og Nordre Svorteskjera. I vest og nordvest omfattar vernet ytre delar av Nord-Talgje sjø- og øy-rike.

Vernegrunnlaget for dei ulike delane av området er nærmare gjort greie for i omtalen ovanfor (kap. 1) og under dei ulike sonane i forvaltningsdelen kap. 5. For det meste utgjer dette offentleg sikra areal, men forslaget om vern omfattar også fire private del-område:

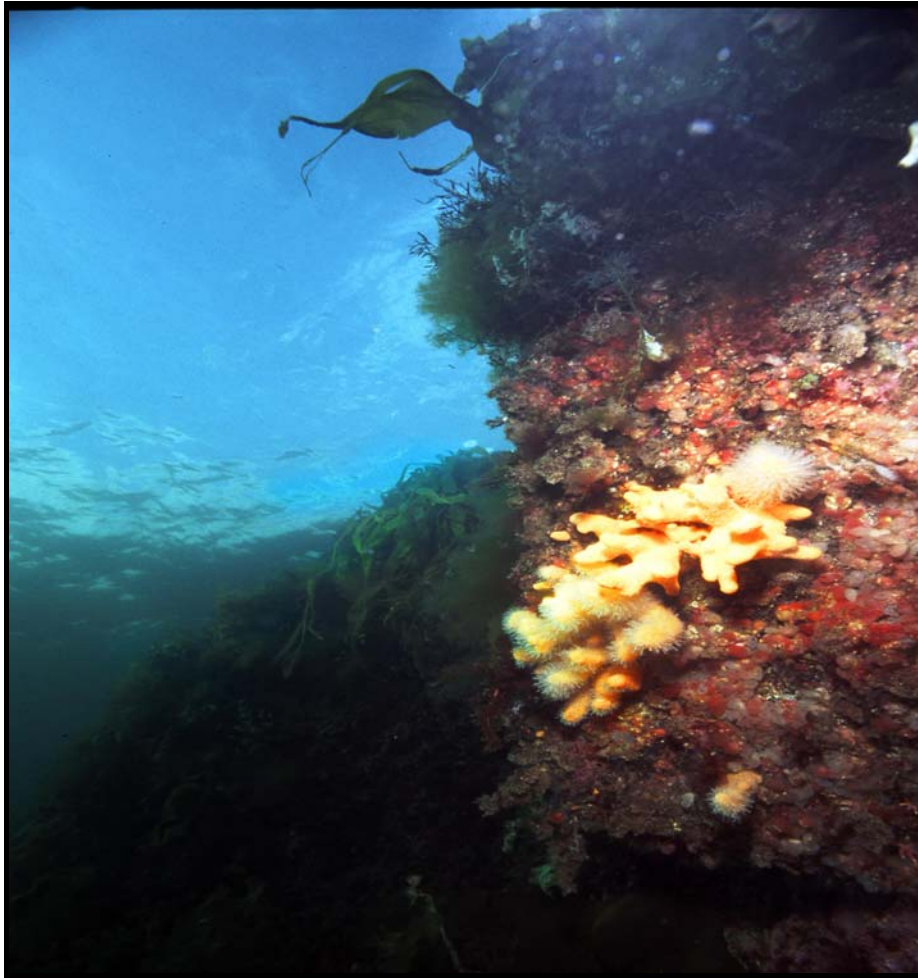
Seianeset til friluftsområde ved Nodholmen ligg på gnr/bnr. 70/1. Arealet (25 dekar) har verdifull askeblendingsskog, rike fuktmark-sig og havstrand i skråninga ned mot sjøen, der marmor-lag kjem fram i dagen. Våren 2002 er det gjennomført snauhogst langs den vernegrensa som vart sendt ut i oppstartsmeldinga. Nytt framlegg til vernegrense utelet derfor dette hogst-arealet, og er lagt langs øvre kant av skråninga mot sjøen (sjå vernekart-vedlegg).

Område mellom Høgås – Storskog (16,9 dekar) ligg på gnr/bnr 70/24 (sone N på vedlagt sone-kart) og består i hovudsak av gjødsla beite, men med store vernekvalitetar i form av lite gjødsla tørrbakkar og knausar med usedvanleg rik flora. Eigedommen er også viktig for landskapsbilde ned mot Rossmorkvågen, og for samanhengen i verneområde. Etter synfaring juni 2002 er nytt framlegg til vernegrense trekt slik at større delar gjødsla areal vert liggande utanfor vernet.

Område ved Ulsvika (50,5 dekar) ligg på gnr/bnr 70/1 (sone M på vedlagt sonekart) har stor verneverdi ved rik, sørvendt askeblendingsskog, urtevegetasjon i brattskrentane og havstrandeng ned mot sjøen. Etter synfaring juni 2002 vart framlegg til ny vernegrense trekt ut mot brattskrenten for å utelate nyleg hogd skog som grensar til innmark.

Risholmen (9,8 dekar) ligg på gnr/bnr. 70/4. Med kysthei og kystfurusskog inngår holmen som ein naturleg del av øyriket som det er viktig å verna som ein heilskap.

I St. meld. 43 (1998-99), kap. 3.1.1 går det fram at føremålet med vernet vil vere avgjerande for omfanget av sjøareal som vert verna, og må tilfredstillast krava i naturvernlova til reservatverneforma. Omfanget av vernet skal ikkje vere større enn det som er strengt naudsynt for å sikre verneverdiane. I kap. 1 ovanfor (verneverdiar og verneføremål) er det gjort greie for den økologiske samanhengen for land- og sjøareal på Nord-Talgje. Vernegrensa i sjø har eit naudsynt og målretta omfang som sikrar den naturlege samanhengen i øy- og sjø-landskapet ned til om lag 30 meters djup, men heller ikkje meir. Ein har derfor redusert verneomfanget i sør til Nordre Svorteskjer i høve oppstartsmeldinga for vernet.

På vestsiden av Skjenabergholmen er det vertikale fjellveggar og kløfter ned til 10-15 meters djup. Her veks mellom anna blautkorallen dødmannshånd og ei mengd sekkedyr.

2.3 Verneplanprosessen

Verneplanar etter naturvernlova går gjennom ein omfattande prosess frå dei faglege registreringane og fram til vedtaket om varig vern ligg føre. Dette blir gjort dels for å sikra forsvarlege faglege vurderingar, for å ivareta avvegingar mellom naturvernverdiane og andre viktige samfunnsinteresser, og for å sikra rettstryggleik til grunneigarane og rettshavarar. Det blir lagt vekt på å gje informasjon til grunneigarar, kommune, ulike etatar og organisasjonar med høve til innspel. Framlegget om vern av sjøareal inneber at fiskeri-, havbruk- og taretrålingsinteresser inngår i planprosessen, jfr. retningsliner i St. m. 43 (1998-99) kap. 6. Fiskeridirektoratet region Rogaland har vore spesielt kontakta for informasjon og konsekvensvurderingar. Prosessen tek elles sikte på fullt og heilt å følgje retningslinene i Miljøverndepartementet sitt rundskriv T-3/99 *Saksbehandlingsregler etter naturvernloven (§ 18)*:

- 1) Møter med Fylkesmannen sin juni - juli 1999
landbruksavdeling/Rogaland
fylkeskommunen/ Ryfylke
friluftsråd, Finnøy kommune og
grunneigarane i område

- 2) Oppstartsmelding til grunneigarane/ september 2000
aktuelle offentlege instansar, inkl.
fiskeridir., havbruksnæringa, fiskarlag
og tarenering.
- 3) Offentleg kunngjering om oppstart september 2000
- 4) Forslag til verneplan vert sendt til januar 2001
fagleg godkjenning i DN. Kopi til
kommune, fylkeskommune, grunn-
eigarar oversendt april 2002
- 5) Oppsummering av uttalar til opp- mai 2002
startsmelding til aktuelle partar
- 6) Synfaring med grunneigarar juni 2002
- 7) Lokal høyring av verneplan februar 2003
- 8) Fylkesmannen oppsummerer lokale høyringsfråsegner og sender over si tilråding (og alle originale uttalar) til Direktoratet for naturforvaltning, med kopi av tilrådinga til alle aktuelle partar. Fylkeskommune, kommune, andre offentlege styresmakter og organisasjonar har høve til å kommentere verneframlegget, evt. merknader skal sendast direkte til DN med gjenpart til fylkesmannen.
- 9) DN utarbeider høyringsforslag til sentral høyring, med orientering til fylkesmann, kommune og fylkeskommune.
- 10) Slutthandsaming: DN utarbeider endeleg framlegg til vernevedtak, som vert oversendt til Miljøverndepartementet med originale høyringsuttalar.
- 11) Endeleg vedtak om vern ved Kongen i statsråd (Kongeleg res.)

Verneplanprosessen blei stoppa i juli 1999, etter pålegg frå Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratet ville sjå vernearbeidet på Nord-Talgje i samanheng med St. meld. nr 43 (1998 99) ”Vern og bruk i kystsonen. Etter at Stortinget handsama St. meldinga nr. 43 den 25. mai 2000, fekk fylkesmannen i brev av 13. juni 2000 klarsignal til å vidareføra verneplanarbeidet.

FORVALTINGSPLAN

Kap. 3 Mål og utfordringar

Nord-Talgje naturreservat, sett mot vest

Foto: E. Eriksson, Stavanger Aftenblad

3.1 Mål for forvaltinga av naturreservat i Noreg

Hovudføremålet med naturreservat (jf. naturvernlova § 8) er i følgje lovteksten å ta vare på ”område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype som har særskilt vitenskaplig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende”.

Ein forvaltingsplan skal vere eit praktisk hjelpemiddel til å oppretthalde og fremje verneføremålet. Planen skal sikre ei heilskapleg forvalting av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging og informasjon, oppsyn og evt. forskning. Planen skal så langt som råd ta stilling til korleis ulike verne- og bruksinteresser skal handsamast. Det er viktig å forvalta ut i frå eit langsiktig perspektiv, unngå ”bit- for bit”-inngrep, og samtidig tilpassa lokale bruksinteresser på ein mest mogleg fleksibel måte innfor verneføremålet.

3.2 Mål for forvaltinga av Nord-Talgje naturreservat

Forvaltinga skal fremja verneføremålet for det einskilde verneområdet, så også i Nord-Talgje naturreservat (jfr. vedlagt forskrift).

Føremålet med forvaltingsplanen er for det første å utdjupa og klargjera forvaltingsstyresmakta si praktisering av verneforskrifta, for såleis å oppretthalda og fremja verneføremålet så smidig som råd og med minst mogleg ulemper for brukarinteressene.

Dette vil bli klargjort i den bruksretta delen (kap. 4), der ein gjer nærare greie for restriksjonsnivå i dei einskilte vernereglane.

Ein annan sentral del vil vere den såkalla *økologiske skjøtelsesplanen* (kap. 5) der ein gjer greie for dei aktive tiltaka ein bør å få sette i verk for å oppretthalda verneverdiane.

3.3 Heimelsgrunnlag til forvaltingsplan for Nord-Talgje

I vernereglane for Nord-Talgje naturreservat §8 heitar det:

”Forvaltingsstyresmakta, eller den forvaltingsstyresmakta bestemmer, kan gjennomføra skjøtselstiltak for å fremja fredingsføremålet. Det kan utarbeidast forvaltingsplan med nærare retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.”

Planen skal utarbeidast innafor rammene til verneforskrifta, og kansåleis ikkje innebere strengare eller meir lempeleg forvaltingspraksis enn det reglane tilseier. Planen er ikkje juridisk bindande, og kan heller ikkje pålegge brukarar å gjennomføre aktive tiltak (til dømes skjøtsel). Det er klagerett etter forvaltingslova på planen i den grad denne inneheld konkrete forvaltningstiltak som må reknast som einskildvedtak.

Planen bør reviderast ved behov. Sjå elles føringar og prinsipp under skjøtelsdelen kap. 5.

3.4 Utfordringar i høve til forvaltninga

Hovudutfordringa er fleirsidig:

- La delar av verneområdet få utvikle seg mest mogleg naturleg ut frå naturlege vilkår, utan uheldig og styrande påverking av noko slag.
- Oppretthalda/vedlikehalda eit tradisjonelt kulturpreg i andre deler av verneområde, slik at både naturlege og kulturbetinga artar, artsmangfald og vegetasjonstypar blir tekne vare på. Her ligg i hovudsak utfordringane knytt til skjøtsel og ein tilpassa tradisjonell bruk.
- Tilpassa tilrettelegging og informasjon for eit enkelt, naturvennleg friluftsliv

Verneområdet er i stor grad eit tradisjonelt kulturlandskap (kysthei) som tidlegare var ope og skoglaust som følgje av brenning, lyngslått og beiting. I eldre tid vart heiene brunne på ettervinteren når lyngen blei for gamal og høg. Området har endra seg på viktige punkt dei siste tiåra og inneheld nå m.a. etablert og verneverdig skog. Den store flora-rikdommen som har utvikla seg talar for å bruka eit lågare beitetrykk i delar av areala, enn det som var vanleg i eldre tider. Kulturbetinga flora og marktypar krev derimot at andre delar av området vert haldne frie for skog, gjennom auka beitetrykk. Spesielt er lynghei-areala krevjande.

Landbruk og vern: Verneområdet er i større eller mindre grad prega av landbruket gjennom lang tid. Det er naudsynt for forvaltninga i mange av sonane at denne aktiviteten held fram gjennom best mogleg samarbeid, og med ei tilpassa handheving av vernereglane.

Friluftsliv og vern: Hovedutfordringa ligg i å praktisera ei differensiert friluftslivsforvaltning i høve til verneverdiar. Planlagde tilretteleggingstiltak skal ikkje vera i konflikt med verneverneverdiane innan området. Samstundes er det eit klart satsingsfelt å få folk ut av båtane og inn i landskapet, slik at dei kan få kunnskap, opplevingar og utvikle haldningar i høve verneføremålet og naturvern.

For vernestyresmakta vil det ligge eit stort og ressurskrevjande ansvar i å følgje opp formålet med vernet, gjennom sakshandsaming og ikkje minst praktisk skjøtsel retta mot verneverdiane.

Sjå elles mål og framlegg til tiltak under dei einiskilde skjøtselssonane.

3.5 Prinsipp for forvaltninga

Verneområdet på Nord-Talgje har fått sitt kulturlandskapspreg gjennom eit samansett samspel mellom naturgjevne føresetnader som spesiell geologi òg klima på den eine sida, og kulturpåverknad på den andre. Det er ikkje alltid like klart kva slags faktorar i dette samspelet som skuldast naturlege variasjonar, menneskeleg aktivitet eller ein vekselsverknad mellom desse. Uvissa om årsak og verknad må koma verneverdiane i landskapet til gode, i samsvar med det såkalla ”**føre var**”-prinsippet. Ein skal med andre ord fara varsamt fram, og i størst mogleg grad la vera å gjennomføra tiltak som ein ikkje med rimeleg god grad kjenner konsekvensene av både på kort og lang sikt.

Verneområdet inneheld ein svært stor artsriksdom, men både dei meir vanlege og dei sjeldne og truga artane og artsbiotopane er lokalt tilpassa og krev stor merksemd i forvaltninga. Dette gjeld også for verdiane knytt til verneområdet i sjø. **Ivaretaking av det naturleg tilhøyrande biologiske mangfaldet** vil derfor vera eit viktig prinsipp.

Følgande verdiar skal spesielt vektleggast i høve skjøtselstiltak, omsyn og regelhandheving:

- areal som inneheld raudlistearter som står i fare for å forsvinne fra området.
- nasjonalt truga eller sårbare naturtypar/kulturmarkstypar.
- natur- eller kulturmarksverdiar som er typiske eller representative for regionen.

Ein ønskjer å fremja området sin verdi som eit viktig friluftsområde. Dette skal skje gjennom **naturvennleg informasjon og tilrettelegging**, med enkle og stadtilpassa tiltak, i samsvar med prinsippa i *DN-handbok 3, 1993*. Dette inneber at ved eventuell motsetnad mellom tiltak/påverknad og naturkvalitetar skal omsyn til naturkvalitetane ha prioritet, i samsvar med verneføremålet.

Grunneigarar, kommune og friluftsråd sine interesse og haldningar skal vektleggast, til dømes ved samarbeid om skjøtsel- og oppsynsteneste.

3.6 Tilhøve til tilstøytande ikkje-verna areal

Inngrep og bruk av tilgrensande område kan påverka naturreservatet på uheldig vis. Verneforskrifter etter naturvernlova gir likevel ingen heimel for regulering av tiltak utanfor vernegrensa. Det er derfor viktig at grunneigarar, kommune og andre offentlege og private instansar forvaltar tilgrensande område på ein slik måte at ikkje verneverdiane vert forringa. Kommunen har eit førsteansvar her, mellom anna ved bruk av verkemiddel i plan- og bygningslova og landbruksføresegnene.

Kap. 4 Praktisering av verneforskrifta

I det følgjande er det mellom anna lagt vekt på å klargjere forståinga av verneforskrifta og konsekvensene av vern i høve dagens kjende bruksinteresser. Sjå elles nærmare beskriving av bruksinteressene i kap. 1.4.

Verneforskrifta set grenser for kva som i utgangspunktet er forbode (§ 3 i vernereglane), kva som normalt utan vidare kan gjennomførast (§ 4) og kva som krev løyve frå forvaltingsstyresmakta for å gjennomførast (§ 5). Slik kan eit og same tiltak vere regulert over fleire avsnitt i forskrifta; det er derfor viktig å lesa vernereglane i samanheng.

Naturvernlova og vernereglane skil ikkje mellom pågåande eller framtidige inngrep. Verneforskrifta er derfor utforma både for å regulere nåverande bruk og framtidig bruk, men med utgangspunkt i sjølve verneføremålet og ”tilstanden på vernetidspunkt”. Verneføremålet er sjølve ramma og utgangspunktet ved fortolking av dei andre vernereglane. Forvaltingsstyresmakta kan såleis ikkje ”overprøve” ramma for vernevedtaket og treffe framtidige vedtak som kan øydelegge eller vesentleg endra (til dømes ved større skjøtsels-tiltak) den naturtilstanden som ligg føre på vernetidspunkt. Verneføremålet vil og utgjere det avgjerande vedtaksgrunnlaget dersom det i framtida skulle komme aktuelle tiltak som dei øvrige vernereglane ikkje har teke høgde for.

Grunneigarane beheld eigedomsretten etter at vernevedtaket er treft. Verneforskrifta endrar heller ikkje grunneigars rettar eller plikter etter anna regelverk utan at det framgår særskilt av verneforskrifta. Til dømes beheld grunneigar ein sjølvstendig rett til å nekte motorferdsle eller andre tiltak på sin eigedom, i den grad dette ikkje er spesielt regulert ved vernet. Tinglyste rettar, til dømes ferdselsrettar på jordbruksvegar, vert heller ikkje endra.

Forvaltningsprinsippa for området (jfr. kap. 3.5) vil elles bli lagt til grunn ved handteringa av vernereglane, så langt dette tener verneføremålet.

Aktuelle problemstillinger og brukarinteresser på Nord-Talgje kan grovt delast inn i to:

Bruksrettar og bruk i tilknytning til landbruksnæringa kan ha vesentleg innverknad på verneområdet. Reglane i verneforskrifta er derfor i stor grad retta inn mot desse rettane og næringa.

Allmenta si bruk av området er og omfattande, noko vernereglane tek sikte på å fanga opp både i form av forbod og løyve.

I det følgjande vil dei ulike brukstema bli vurdert med utgangspunkt i slik verneforskrifta er sett opp:

- a) I kva grad er det forbod mot aktuelle tiltak ?
- b) Er det gjort konkrete unnatak, trass i innleiande forbod ?
- c) Er det spesifiserte dispensasjonsreglar som opnar for løyve etter søknad ?

4.1 Landbruk og andre bruksinteresser

4.1.1 Generelt

Det er i dag eit aktivt landbruk inn mot og dels innafor verneområde. Tidlegare grunneigarar i sikra friluftsområde har også tinglyste rettar eller førsterettar (sjå forklaring i kap. 1.4.2) til mellom anna beite, hogst og kristtornskjering (jfr. vedlagt eigedomstabell). Det er samstundes klart ønskjeleg ut frå verneføremålet at denne type tradisjonell landbruksdrift til ei viss grad held fram. Ein tek derfor sikte på å handheve verneforskrifta på ein fleksibel måte i høve bruk, skjøtsel og tilsyn, for å få gjensidig nytte og samarbeid om forvaltninga av området.

Framlegg til vernereglar og forvaltningsplan inneber at landbruk i hovudsak kan halde fram som nå. Det er føreslått noko avgrensing av gjødsla beite, men dette er i hovudsak på statleg sikra areal.

4.1.2 Vegar og vegbygging

I verneforskrifta heitar det:

§ 3 pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som tildømes ..., bygging av vegar.*

§ 4 pkt. 7 : *Reglane i § 3 er ikkje til hinder for: Vanleg vedlikehald av eksisterande vegar og stiar.*

Tre jordbruksvegar går inn mot verneområdet. Den eine lengst i sør går over gnr/bnr 70/3 og ender eit lite stykke inne i verneområdet rett nordvest for Høgås, på gnr/bnr 70/56. Den andre vegen går over gnr/bnr 70/24 og ender ca 150 meter aust for Skjenabergholmen, like ved foreslått vernegrense. Ein tredje veg lengst nord går over gnr. bnr. 70/1 og ender nær framlegg til vernegrense, sør for Sone J (sjå vedlagde sonekart). Dei delane av vegane som inngår i verneområdet er i dag graskledde.

Dei sårbare og særprega vegetasjonstypene og landskapsverdiane gir ikkje rom for nye eller forlenging av vegar innan verneområdet, men det vil vere tillate med vanleg vedlikehald av eksisterande vegar. Dette kan utførast utan vidare, så lenge det skjer innafor eksisterande vegbreidde og opparbeidingsgrad. Ved oppgrusing skal det nyttast tilpassa massar, men utan massetak i verneområdet.

Tilsvarende kan eksisterande tur-stiar vedlikehaldast utan vidare. Flis til sti-dekke kan som i dag takast frå rydding av skog/kratt (jamfør § 8 – i samsvar med skjøtelsesplan og etter godkjenning av forvaltningsstyresmakt), men utan å fjerne vegetasjon av nokon art frå fuktmarkskog utan nærmare godkjenning frå forvaltningsstyresmakta. Nye stiar krev søknad og løyve etter § 5, pkt. 3. Ein evt. ny sti frå Nordre Rossmorkvågen til Nodholmen (jamfør kap. 5.8) vil krevje spesiell nøye terrengtilpassing grunna sær store botaniske kvalitetar langs stranda (jamfør sone I og J i skjøtelsesplan).

4.1.3 Motorferdsel

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging..*

§ 3 pkt. 4: *Motorferdsel på land er forbode, herunder landing med luftfarty.*

§ 4 pkt. 1, 2, 10:

Reglane i punkt IV er ikkje til hinder for:

- Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, og redningsføremål. Øvingskjøring til slike føremål krev særskilt løyve.
- Forvaltnings-, skjøtelses- og oppsynsverksemd ved forvaltningsstyresmakta.
- Naudsynt bruk av motorkjøretøy på gjødsla beite, og på vegar og stiar i samband med landbruksverksemd og drift av friluftsområda.

§ 5 pkt. 4:

Forvaltingsstyresmakta kan etter søknad gje løyve til:

Naudsynt motorferdsle i samband med aktiviteter nemt i § 4 pkt. 4, 5, 6, 11, og § 5 pkt. 1, 2 og 3.

Reglane om motorferdsel gjeld alle typar motorferdsel: Større og lettare motorkjøretøy og fartøy, og landing og letting med luftfartøy etc.

Føremålet med den etter måten strenge reguleringa er i første rekkje å verne eit rikt og allsidig naturområde med tilhøyrande plantesamfunn. Motorferdsel vil svært lett kunne føre til mark- og vegetasjonsskader, og ulemper som støy og forureining. Forvaltingsstyresmakta ønskjer derfor å avgrensa motorferdsel til det som er absolutt naudsynt i området, noko også dagens praksis tilseier.

Likevel vil det vere ei rekke aktuelle tiltak i bruken og forvaltninga av området der skånsom motorisert ferdslé også utanom gjødsla beite og stiar/vegar (jfr. § 4 pkt. 10) vil vere naudsynt eller praktisk fornuftig, til dømes transport av dyr, gjerdemateriell, naudsynte maskinar og utstyr og liknande. Ein har derfor opna for å kunne gje eingongs- eller meir varige dispensasjonar til dette under § 5 pkt. 4, og tek sikte på ein fleksibel dispensasjonspraksis i tråd med dagens praksis innafor i første rekke landbruk og friluftsliv.

På den sørlege jordbruksvegen over gnr.bnr. 70/3 har rørslehemma i utgangspunktet rett til motorisert ferdslé, ved Ryfylke friluftsråd sin servitutt-avtale for veggen. Det er ukjent om denne retten har vore nytta, men innafor verneområdet er det uansett tale om berre ein kort veg-stubb nordvest av Høgås. Her vil eventuelt slik ferdslé kunne skje utan vidare.

Generelt skal det nyttast lettast mogleg kjøretøy, og kjøreframferd og kjøretidspunkt som set minst moglege spor. Det vil vere ein spesielt streng dispensasjonspraksis i område med særskilde sårbare vegetasjonssamfunn (spesielt kalkberg, rikeng og rik fukteng).

Utover aktuelle delar av § 3 og 4 vil vernet ikkje innebere endringar i dei privatrettslege, tinglyste rettane til ferdslé på jordbruksvegane.

4.1.4 Husdyrbeiting og beitetiltak.

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging. (...).*

pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som til dømes ... anlegg og faste innretningar, oppfylling og lagring av massar, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske plantevernmidde.*

§ 4 *Reglane i § 3 er ikkje til hinder for:*

pkt. 3: *Beiting på eit nivå som ikkje er til skade for fredningsføremålet.*

pkt. 4: *Oppsetjing av gjerde som er naudsynt for husdyrhaldet i område.*

§5 pkt. 3: *Skjøtsel- og tilretteleggingsføremål, inkludert enklare anlegg til beitebruk.*

§ 6: *Direktoratet for naturforvaltning kan av omsyn til fredningsføremålet forby eller regulera beite i heile eller delar av naturreservatet.*

Beiting er tillate og kan halde fram slik ein finn det føremålstenleg og har rettar/førsterettar til i heile området. Husdyrhaldet (sau og storfe) er den avgjerande skjøtselfaktoren for større delar av området. Det er derfor eit sentralt mål for forvaltingsstyresmakta å halda denne

tradisjonelle aktiviteten ved like på ein måte som kan tene både nærings- og verneinteressene på lang sikt.

På grunn av dei botaniske verneverdiane er det ønskjeleg med moderat beitetrykk i vekstsesongen i det meste av området. Det er og ønskjeleg med moderat vinterbeite av sau, spesielt i dei lynghieiprega områda, også på øyene.

Verneregelen i § 6 gir høve til å fastsette nærmare **reglar for beite** i området. Dette er ein standard-regel som venteleg ikkje vil bli aktuell i reservatet.

Forskrifta er i utgangspunktet ikkje til hinder for at rettshavarane kan vedlikehalde og setje **opp nye gjerde** på eigedommane innan verneområdet, når dette er ønskjeleg. Det er ønskjeleg at forvaltingsstyresmakta/Ryfylke friluftsråd vert informert om dette i forkant, for å få til best mogleg beite i høve botaniske verdiar, og for å unngå unødige vanskar i høve friluftsliv. Motorisert ferdsle for transport av gjerdemateriell og utstyr krev likevel søknad og særleg løyve etter § 5 pkt. 4, dersom køyrings ikkje kan skje på veg eller gjødsla beite.

For naudsynte **anlegg for beitedyr** (samle-kvé, lé-skur og liknande) vil det etter søknad kunne gjevast løyve etter § 5 pkt. 3.

4.1.5 Gjødsling og kalking, kjemiske plantevernmidde

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging (...).*

pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som til dømes ..., gjødsling, kalking og bruk av kjemiske plantevernmidde.*

§ 4 pkt. 9: *Reglane i § 3 er ikkje til hinder for: Gjødsling og kalking på eksisterande gjødsla beite, nærmare kartfesta i forvaltningsplanen.*

Vernereglane legg opp til at gjødsling og kalking berre er tillate på detarealet som er gjødsla på gnr/bnr 70/24 aust for Skjenabergholmen, samt delar av gnr. bnr. 70/56 vest av Høgås. Dette er nærare kartfesta på vedlagt sone-kart. Det har vore aktivt gjødsla på noko større areal på 70/56 og 70/68. Dette er offentleg areal der ein ønskjer å stoppe vidare gjødsling og kalking grunna store botaniske verdiar.

Bruk av kjemiske plantevernmidde er forbode, men forvaltningsstyresmakta ser problemet med ugrassspreiing og villrose- og bjørnebær-kratt i beite. Ein kan derfor vurdere spesielle løyve til avgrensa punktsprøyting som naudsynt skjøtselstiltak, jfr. § 5 pkt. 3.

4.1.6 Fulldyrking og overflatedyrking

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging (...).*

pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som til dømes ..., oppfylling og lagring av massar, fulldyrking....*

Dyrking kan ikkje kombinerast med verneføremålet. Forvaltningsstyresmaktene vil derfor ikkje gi løyve til fulldyrking, opparbeiding av kulturbeite, eller overflatedyrking.

4.1.7 Bygningar

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging (...).*

pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som til dømes oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, parkering av campingvogner, brakker o.l.*

§5 pkt. 3: *Skjøtsel- og tilretteleggingsføremål, inkludert enklare anlegg til beitebruk.*

Utanom enkle toalettanlegg og lettare tilretteleggingstiltak finst det ikkje bygningar eller anlegg innan verneområdet i dag. Forvaltningsstyresmaktene vil i utgangspunktet ikkje gi løyve til nye anlegg og bygningar. Unnatak kan vera lettare anlegg (som ikkje er i strid med verneføremålet) i samband med tilrettelegging for friluftsliv, og naudsynte tiltak for dyrehald/beite (jfr. kap. 4.1.4).

4.1.8 Skogtiltak

I verneforskriftene heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging. Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå reservatet. Nye planteartar må ikkje innførast. Planting eller såing av tre er ikkje tillate.*

pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø*

§ 4 pkt. 2: *Reglane i §3 er ikkje til hinder for : Forvaltnings-, skjøtsel- og oppsynsverksemd ved forvaltningsstyresmakta.*

§ 5 : *Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gi løyve til:*

pkt. 2: *Hogst av ved til eige bruk og kristtornskjering.*

pkt. 3: *Skjøtsel- og tilretteleggingsføremål.*

Rettsahavarar har førsterett til eventuell hogst, beite og kristtornskjering på dei statlege eigedomane (jfr. vedlagt eigedoms-tabell). Mykje av arealet har eit ope kulturlandskapspreg som det er ønskjeleg å halde ved like. Dette er under sterk tilgroing og krev omfattande hogst/krattrydding. Her er det klart ønskjeleg at rettsahavarane etter nærmare avtale kan ta ut trevirke, og eventuelt også få betalt for meir omfattande ryddearbeid.

Forvaltningsstyresmakta er også open for å gi spesielt løyve etter § 5 pkt. 2 for hogst av ved på anna arela. Det vil ikkje verte tillate å hogga svartor/edellauvskog.

På privat eigedom 70/24 nord av Høgås har det vore skore kristtorn jamnleg.

Forvaltningsstyresmakta er her opne for å gi løyve etter § 5 pkt. 2 til at dette kan halde fram på tradisjonelt vis.

Mange av kristtortrea er prega av pyntegrøntskjering og beite.

Ved kristtornskjering vil ein leggje følgjande retningsliner til grunn for naudsynte løyver:

- For å kunne halde skogen lysopen nok til å få fram kristtornproduksjon, vil det kunne gjennomførast naudsynt hogst og krattrydding rundt dei einskilde kristtorntræa.
- Det kan bli gitt dispensasjon til eventuell naudsynt motorisert ferdsle.
- Gamle produksjonstre må ikkje hoggast ned utan etter særskilt løyve.
- Foredling av lokale kristtornplanter som eignar seg for sal er tillate, men det må ikkje redusere den naturlege genetiske verdien av bestandet.
- Det er forbod mot å innføra framandt kristtorn-materiale.

Behov for skogskjøtsel er elles gjort greie for under dei ulike sonane i kap. 5.

Rik og gamal svartor-kristtorn-skog som skal utvikle seg naturleg

4.1.9 Drenering og tørrlegging

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging (...).*

pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som til dømes drenering og anna form for tørrlegging,*

§ 4 pkt. 5: *Reglane i § 4 er ikkje til hinder for: Vedlikehald av grøfter som drenerer tilgrensande jord- og skogbruksareal, etter at forvaltningsstyresmakta er varsla.*

§ 5 pkt. 1: *Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gi løyve til: Etablering av nye grøfter for drenering av tilgrensande areal utanfor reservatet.*

Som hovudregel er all drenering og tørrlegging innan verneområdet forbode.

Vanleg vedlikehald kan derimot skje når ein finn det naudsynt. Forvaltningsstyresmakta skal ha varsel (normalt via telefon) om dette for å sikre at ikkje botaniske verdiar går tapt i

arbeidet, og for å kunne gi naudsynt løyve til motorisert ferdsle dersom dette er naudsynt, jfr. § 5 pkt. 4.

Ein vil og vere fleksibel i høve etablering av nye grøfter, men då etter søknad og løyve for å sikre verneverdiane.

4.1.10 Oppankring av større båtar, opplag av båtar, fortøyning av oppdrettsanlegg, botnkultur, skjelsandopptak, fiske, kystverkanlegg.

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging (...).*

pkt. 2: *Dyrelivet, herunder reirplassar og hiområde, er freda mot skade og øydelegging. Nye dyreartar må ikkje innførast.*

pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som til dømes ..., anlegg og faste innretningar, opplag av båtar, oppankring av større båtar, skjelsandopptak, og fortøyning av flytande anlegg for akvakultur.*

§ 4 pkt. 13: *Reglane i § 3 er ikkje til hinder for: ..., fiske i samsvar med saltvassfiskeleva, hausting av storlger med handreiskap, og sinking av kråkeboller.*

Generelt vil ikkje vernet innebere nokon vesentleg endring av **dagens bruk** av strandsona og **sjøareal/sjøbotn**, med unntak av skjelsandopptak. Ei rekke av dei nemde aktivitetane vil likevel vere i strid med verneføremålet og såleis forbode.

Det er ikkje registrert praksis eller planar for **oppdrettsanlegg** eller **botnkulturar** av noko slag innafør verneområdet. Det er heller ikkje registrert nyare praksis for **laksenøter** eller **notsteng**.

Fiskeridirektoratet region Rogaland peiker likevel på at området vil kunne vere velegna til akvakultur og bærekraftig hausting av undersjøiske ressursar. Dei etterlyser i så måte ein meir fleksibel bruk/vern-tilnærming i samsvar med stortingsmeldinga.

I St.m. nr. 43 (1998-99), boks 8.3, vert det gjeve retningsliner for **havbruk** i samband med reservatfredning. I utgangspunktet vil slik aktivitet vere forbode, grunna føremålet om å ivareta eit mest mogleg naturleg økosystem. I stortingsmeldinga omfattar havbruksomgrepet også **skjeldyrking** (hengekultur og botnkultur). Ut frå dette vart det i samband med vedtak av kystverneplanen for Nordland 06.12.02 teke prinsipiell stilling til at ein ikkje skal tillate havbruk i naturreservat.

Når det gjeld **havbeite** vil framlegg til verneforskrift ikkje vere til hinder for utsetjing av individ av artar som førekjem naturleg i området (til dømes kamskjell og hummar), med atterhald om at dette ikkje inneber tiltak som kan endre naturmiljø. Det same gjeld for gjenfangst i samband med havbeite.

Fiskeridirektoratet region Rogaland peiker også på at **hasting av storlger med handreiskap** på ny er blitt aktuelt, og må kunne tillatast som ei forsiktig og bærekraftig haustingsform utan mekaniske trål-reiskap. Svært avgrensa stortare-ressursar i verneområdet gjer dette truleg lite aktuelt, men denne type hausting er likevel opna for i verneregel § 4 pkt. 13. Same verneregel opnar tilsvarande for **fiske i samsvar med saltvassfiskeleva** (også fiske/hausting av krepsdyr og skjel) og **hasting av kråkeboller** (ikkje omfatta av saltvassfiskeleva).

Framlegg til vernereglar og forvaltning inneber at skjelsandopptak ikkje vil kunne halde fram i etterkant av konsesjonsperioden ut 2006. Opptak vil vere i strid med føremålet om å ta vare på eit mest mogleg urørt økosystem. Det vil fjerna/forstyrre dei øvre laga av skjelsand som opphaldstad for tilpassa flora og fauna, som igjen er næring for andre marine artar og dykkande fugl. Skjelsandopptak fram til 2007 er likevel klart avgrensa innafør verneområdet, og kan halde fram i konsesjonsperioden og innafør dei vilkåra som konsesjonen gir.

Gnr. bnr. 70/3 vil kunne nytte seg av tinglyst rett til båt plass på 70/56 rett aust for Skjenabergsholmen.

Det er ikkje kjendte konkrete behov for kystverk-anlegg. Eventuell framtidige behov vil kunne vurderast ved dispensasjonsheimel § 7 i verneforskrifta.

4.2 Allmenta sin bruk av området

I kap. 4.1. ovanfor er det gjort greie for ein del vernereglar som også har følgjer for allmenta sin bruk og aktivitet i området, til dømes motorisert ferdsle, bygningar og anlegg, og hogst.

4.2.1 Båttutferd, offentleg friluftsområde og tilrettelegging

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging (...).*

pkt. 3: *Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som til dømes oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, bygging av vegar, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forureiningar, bortlegging av avfall. Forsøpling er forbode.*

pkt. 4: *Bålbrenning er forbode.*

pkt. 5: *Idrettsarrangement, jaktprøvar og anna organisert bruk av naturreservatet er forbode. Dette gjeld likevel ikkje organisert ferdsle i samband med undervisning.*

pkt. 6: *Ridning og bruk av sykkel utanom eksisterande vegar er forbode.*

§ 4 Reglane i § 3 er ikkje til hinder for:

pkt. 2: *Forvaltnings-, skjøtsels-, og oppsynsverksemd ved forvaltningsstyresmakta.*

pkt. 6: *Vanleg vedlikehald og drift av tilrettelagde anlegg for friluftsliv (sti, brygge, informasjonstavler, rasteplassar og sanitæranlegg).*

pkt. 10: *Naudsynt bruk av motorkjøretøy ... på vegar og stiar i samband med ... drift av friluftsområda.*

§ 5 pkt. 4: *Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gi løyve til: Naudsynt motorferdsle i samband med aktivitetar nemt i § 4 pkt. 6 og §5 pkt. 3.*

Området er å rekne som utmark med fri ferdsle til fots, med unntak av gjødsla beite som reknast som innmark.

Det meste av arealet er i offentleg eige, med friluftsliv som sikringsføremål. Det utgjer i så måte eit av dei viktigaste kystfriluftsområda i regionen. I tillegg til å følgje verneføremålet skal derfor forvaltninga av verneområdet så langt som råd ivareta friluftinteressene. Skulle friluftferdsle i framtida komme i strid med verneføremålet vil Direktoratet for naturforvaltning, ved delegert mynde etter naturvernlova § 22 1. ledd, kunne innføre ferdselreguleringar. Dette framstår i dag som lite aktuelt.

Området er godt tilrettelagt og skjøtta i høve til friluftinteressene av Ryfylke friluftsråd, som også jamleg tar på seg økologiske skjøtselsoppgåver i samråd med fylkesmannen/kommune.

Ferdselen er kanalisert utanom dei mest sårbare områda. Samla sett er det små eller ingen slitasjeproblem. Området kan tåle større ferdsle på eksisterande sti-nett.

Vernereglane opnar derfor for at dagens friluftsliv og drift av friluftslivanlegg kan halde fram utan vidare, med dei unnataka som er nemde i forskrifta. Den planlagde brua/vegen frå Tjul vil kunne vere utgangspunkt for informasjons- og kanaliseringstiltak med tanke på ei utvida brukargruppe av verne- og friluftsområde.

Det føregår i dag lite eller ingen organisert aktivitet, bruk av sykkel eller hesteridning i området. Forboda i § 3 pkt. 5 og 6 er likevel teke med som følgje av harmonisering med nasjonal standard for verneforskrifter, og ut frå ei langsiktig og førebyggjande vurdering. Dette inneber at sykling/riding på stiar i området ikkje er tillete.

Bålbrenning er forbode heile året, av omsyn til fare for mark- og skogbrann, og for å unngå uttak av tre- og buskvirke til bålbrenning. (jfr. kap. 4.2.2 nedanfor).

Friluftsrådet har ønskje om fleire nye tilretteleggingstiltak, jfr. kap. 5.8. Ein føresetnad for at forvaltningsstyresmakta skal gi naudsynte løyve er at desse ikkje kjem i konflikt med dei botaniske vernevediane, eller andre delar av verneføremålet.

Ein vil i ikkje kunne pårekne løyve til meir omfattande mudring i dei grunnare vågane og vikene.

4.2.2 Henting av bær, sopp, planter og daud ved

I verneforskriftene heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging. Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå reservatet.*

§ 4 pkt. 8: *Reglane i § 3 er ikkje til hinder for: Plukking av bær og matsopp.*

Verneforskrifta opnar for at den einskilde friluftslivsutøvar skal kunne få glede av bær og matsopp. Slik plukking kan føregå utan vidare.

Det er svært mange sjeldsynte planter i området, mange av dei til forveksling like meir vanlege planter. Daude greiner på bakken og på tre eller buskar er viktige for å ta vare på naturpreget i området, og ikkje minst som leveområde for mosar, lav og spesielle soppartar. All plukking av levande og daude planter og plantedelar er derfor forbode. For skogstiltak, vedhogst og kristtornskjering gjeld eigne reglar, jfr. kap. 4.1.8.

Bålbrenning er forbode heile året.

4.2.3 Bandtvang

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 8: *Hundar må haldast i band heile året.*

§ 4 pkt. 12: *Reglane i § 3 er ikkje til hinder for : Bruk av laus hund i samband med jakt og husdyrhald.*

Av omsyn til vilt (pattedyr og fuglar) og husdyr legg vernereglane opp til at hundar skal haldast i band heile året. Unnataket er bruk av hund i samband med jakt (her gjeld viltlovas reglar) og husdyrhald.

Finnøy kommune sine politivedtekter krev bandtvang så lenge det er dyr på beite, med andre ord i praksis heile året.

4.2.4 Jakt

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 2: *Dyrelivet, herunder reirplassar og hiområde, er freda mot skade og øydelegging. Nye dyreartar må ikkje innførast.*

§ 4 pkt. 12: *Reglane i § 3 er ikkje til hinder for : Bruk av laus hund i samband med jakt og husdyrhald.*

§ 4 pkt. 13: *Reglane i § 3 er ikkje til hinder for: Jakt i samsvar med viltlova....*

Ut frå desse vernereglane vil jakt i samsvar med viltlova vere tillatt i reservatet. Jakt vil mellom anna krevje løyve av grunneigar. Ryfylke friluftsråd representerer staten som grunneigar.

Jakta på statleg grunn skal ikkje vera eksklusiv, men vera open for allmenta, til dømes ved sal av jaktkort, jamfør DN-handbok 4-1994: *Friluftslivområde – offentlig sikring og forvaltning.*

4.2.5 Undervisning, forskning og miljøovervaking

I verneforskrifta heiter det:

§ 3 pkt. 1: *Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging. Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå reservatet. Nye planteartar må ikkje innførast. Planting eller såing av tre er ikkje tillate.*

pkt. 2: *Dyrelivet, herunder reirplassar og hiområde, er freda mot skade og øydelegging. Nye dyreartar må ikkje innførast.*

pkt. 6: *Idrettsarrangement, jaktprøvar og anna organsiert bruk av naturreservatet er forbode. Dette gjeld likevel ikkje organisert ferdsle i samband med undervisning.*

§ 7: *Forvaltningsstyresmakta kan gjera unntak frå forskrifta når føremålet med fredninga krev det, samt for vitskapelege undersøkingar, arbeid av vesentleg samfunnsmessig verdi eller i andre særlege tilfelle, når dette ikkje strir mot føremålet med fredninga.*

Forvaltningsstyresmakta vil med heimel i denne forskrifta kunne sjå positivt på søknader om dispensasjon for forskning/overvakingstiltak som eventuelt ville føre til små inngrep, og som samstundes vil auka kunnskap om området og såleis bidra til å betre forvaltninga.

Særmerkt geologi, mangfaldig flora, varierte vegetasjonstypar, rikt fugleliv, kombinert med kulturhistorie, aktivt landbruk og enkel tilrettelegging for friluftsliv, gjer verneområdet godt eigna til forskning og undervisning på mange nivå. Noko tungvindt tilkomst gjer likevel området mindre aktuelt for skular i regionen.

Forvaltningsstyresmakta er positive til vidare bruk av området til undervisning, forskning og haldningsskapande informasjonstiltak. I første rekke bør det satsast på fleisidige tiltak for å nå flest mogleg av dei besøkande båtfolka.

Noverande forskningsaktivitet knytt til verneområdet er ikkje kjent. Forvaltningsstyresmakta vil i første rekke legge vekt på overvaking av den uvanleg artsrike vegetasjonen, samt overvaking av naudsynt skjøtsel knytt til kystheimråda og opnare beiteprega skog (vha. overvakingsflater og flyfoto).

Kap. 5 Skjøtsel, tilrettelegging og informasjon

5.1 Definisjonar

Med **skjøtsel** meiner ein dei praktiske tiltaka som vernestyresmakta gjennomfører for å ta vare på området sine naturkvalitetar, i samsvar med verneføremålet. I naturreservat og friluftsområde som Nord-Talgje er følgjande aktuelt:

- Økologisk skjøtsel er naturretta tiltak for å ta vare på einskilde artar og deira leveområde. Døme på dette kan vere å forhindre naturlege prosessar som over tid vil endre dagens natur- og kulturlandskap, gjennom tiltak som slått, brenning, rydding av kratt og skog, og beite på artsrik kulturmark, eller på verdifullt myrareal under tilgroing. Andre døme er fjerning av tidlegare innplanta kulturartar som gran eller uønska artar i spreing (åkerugras, hageartar m.fl.), eller gjenfylling av grøfter som på sikt vil øydelegge myr eller vatn.
- Utbetrande skjøtsel er i første rekke estetiske tiltak, som å avbøta tidligare inngrep (fjerne gamle fyllingar eller anlegg som ikkje lenger er i bruk), søppelrydding og liknande. Denne type skjøtsel er også viktig på Nord-Talgje som friluftsområde.
- Tilrettelegging og informasjon er viktig, sjølv om friluftsliv ikkje direkte inngår i verneføremålet. Merking av vernegrensa, oppsetting av informasjonstavler, og legging av stiar og klopper er aktuelle skjøtselstiltak, ikkje minst for å skjerme naturverdiane gjennom kanalisering og informasjon, men og for oppleving og haldningsskaping i høve naturverdiane.

5.2 Lovheimel til skjøtsel

Naturvernlova gir heimel til å gjennomføra skjøtsel, innafor avgrensa rammer:

- Tiltaka må vere i samsvar med verneføremålet.
- Tiltaka må legges til grunn naturtilstanden på vernetidspunkt. Det er altså ikkje høve til å endre naturtilstanden vesentleg. Det er likevel høve til tilbakeføringstiltak dersom verneverdiar er i ferd med å gå tapt, og at resultatet vil bli av klart større verdi enn alternativet. Tilsvarande kan ein gjere forbetrande tiltak for å tilfører naturelement som det er for lite av for å sikre viktige funksjonar (t.d. ope vatn, ugjødsle ope beitemark, fuktmark/myr).
- Tiltaka kan ikkje innebere råderettsinnskrenkingar utover det som framgår av verneforskrifta. Til dømes vil ikkje forvaltingsstyresmakta utan nærmare avtale med andre grunneigarar kunne innførast beitedyr på anna areal enn det offentlege. Rettshavarar/grunneigarar kan heller ikkje påleggast å utføre skjøtselstiltak. Staten kan ha beitedyr på eigen grunn, dersom det ikkje skjer til fortrengsel for andre sin beiterett.
- Forvaltningsstyresmakta kan gjennomføre skjøtsel (også med motorisert ferdsle) når ein finn dette naudsynt.
- Varige tekniske inngrep som fugletårn, informasjonssenter, overnattingsstader, brygger, toalett og andre faste anlegg vil i utgangspunktet vere i strid med verneføremålet og krev dispensasjon frå vernereglane, i tillegg til grunneigars løyve.
- Før gjennomføring av alle skjøtselstiltak skal grunneigarar varslast i forkant.

5.3 Prinsipp for skjøtsel på Nord-Talgje

Sjå prinsipp for forvaltning i kap. 3.5.

Konkrete økologisk skjøtselstiltak er meir detaljert gjort greie for under den einiskilde skjøtselssonane i kap. 5.10. Avgrensa ressursar inneber prioritering av skjøtselstiltak etter følgjande rekkefølge:

1. Artar som står i fare for å forsvinne utan skjøtsel (både natur- og kulturmarksartar), nasjonalt truga (raudlisteartar) og sjeldsynte framfor regionale, og deretter lokale. Tilsvarande for naturtypar og kulturmark/kulturmarkskog (til dømes svartorsumpskog, open ugjødsla og artsrik beitemark, og kristtornskog).
2. Areal der det allereie er utført skjøtsel og areal der uønska utvikling kan tilbakeførast etter måten kostnadseffektivt. Døme på dette kan vere skjøtsel i framleis open lynghei eller beiteskog, framfor i sterkt tilgrodde område.
3. Tiltak i samarbeid med Ryfylke friluftsråd, som kan fremje både verne- og friluftsføremålet for området.
4. Tiltak som inneber konkret samarbeid med grunneigarar/lokalt interesserte.
5. Slitasjeutsette område og område nærmast båthamnene som krev meir omfattande kanalisering, tilrettelegging og informasjon. Tiltak for å unngå konflikt mellom friluftsbukarar og landbruksdrift (ferdsel på innmark, laushundar m.m).
6. Tiltak langs hovudstinetet, framfor langs mindre brukte stiar.

5.4 Mål og prinsipp for soneinndeling

Målet med soneinndeling for skjøtsel er å klargjere behovet og praktisering av økologisk skjøtsel i dei ulike delane av verneområdet. Landbruk, friluftsliv, og bevaring og synleggjering av kulturminner er også i nokon grad vurdert.

Soneinndelinga byggjer på verneføremålet, miljøtilstand og bruken av området slik han er i dag, og slik forvaltningstyresmakta ønskjer det framover.

I *Økoforsk rapport 1988:4* er det utarbeidd eit forslag til skjøtelsplan for verneområdet. Særskilde økologiske skjøtselstiltak er vurderte for 15 soner. Denne forvaltningsplanen følgjer med nokre unntak dei tilrådde tiltaka. Sonane er delt inn etter dominerande vegetasjon i høve til topografi og naturleg oppdeling.

”Skjøtselshåndboka om kulturlandskap og gamle norske kulturmarker” (Norderhaug A. et. al. 1999, Landbruksforlaget) har rettleiing for skjøtsel som kan leggast til grunn også for mange av sonane på Nord-Talgje. Nedanfor følgjer først nokre generelle føringar for skjøtsel av området sett under ett.

5.5 Rydding og restaurering

Kystheimråda som skal vera frie for skog, må ryddast med jamne mellomrom.

Forvaltningsstyresmakta har sidan byrjinga av 1990-talet drive skjøtsel i samarbeid med Ryfylke friluftsråd i delar av verneområdet. Det syner seg at det er særleg bjørk som skyt fort opp frå rotstokken. Røynslene tilseier at samtlege tre må ryddast for å unngå frøsetting. På lyng- og grasheidominerte areal må det deretter helst også brennast/slås med påfølgjande beite, for å unngå rot-og stubbeskot.

Myrområda må i størst mogleg grad haldast tre-frie, med unnatak av svartorsumpskog. Nokre av lauvskogsareala bør få utvikle seg fritt mot klimakssamfunn, likeså kystfuruslogen, medan andre er kulturmarstypar (opnare beiteskog) som må skjøttast.

Det trengs ei nærmare vurdering av korleis kristtornskogen skal skjøttast eller utvikle seg naturleg i området.

5.6 Beiting

Dagens sommarbeiting med sau- og storfe er den heilt dominerande skjøtselsfaktoren for delar av området (aust for Rossmorkvågane).

Skal sommarbeiting (mai - september) vera tilstrekkeleg må beitetrykket vera rimeleg høgt. Det er likevel viktig å unngå for høgt beitetrykk i urterike og kalkprega vegetasjonstypar og i strandenger. Ein kombinasjon av små- og storfe-beiting er eit føremon for å få til jamn beiting og hindre uønska tilgroing.

Vinterbeiting (oktober-april) med sau vil ytterlegare halde borte lauvkrattet, men ein må unngå overbeite i dei sonane der ein ønskjer fornying av til dømes kristtorn og svartor.

Flått (*Ixodes ricinus*) er eit stort problem for husdyrhald i området. Det krev jamnleg innsamling og medisinerer. I ei årrekke på 1990-talet hadde fylkesmannen eit mindre tal ”utegangar-sau” rundt Rossmokjå, men grunna mellom anna flått-problemet (og noko alveld) vart dyra tatt ut. God slaktevekt synte likevel etter måten gode beitetilhøve i utmarksareala i området.

Ein prøvde også å få til betalt samarbeid om beite med lokale brukarar, men utan å lukkast.

Tabell: Tilrådd dyretal per dekar i ugjødsla eller svakt gjødsla kysthei: (Kjelde: Skjøtsel av ope kystlandskap, Finnøy Forsøksring, 1999)

Beitetrykk	Type beite	Sauer med lam pr. dekar
Høgt	Lynghei sommar	0,1 (maks 0,2)
Høgt	Grashei sommar	0,6
Middels	Lynghei	0,06
Middels	Grashei	0,3
Lågt	Lynghei	0,02
Middel	Lynghei/Grashei vinter	0,2

I kap. 5.10 går det fram kva sonar som er spesielt aktuelle for beite.

5.7 Brenning av eldre lyng

Kystheimråde som det er eit mål å halde snaue for skog, bør med jamne mellomrom skjøttast ved brenning (evt. slått) av lyngheia.

Delar av kystlyngheia (Rossmokjå) vart brent av fylkesmannen/friluftsrådet i byrjinga av 1990 talet. Friluftsrådet rydda delar av det same området for tre og buskar og lyngslått i 2002 av. Ved slått som alternativ til brenning vil lyngen raskare få nyvekst, og ein unngår fare for vill-brenning, men det er etter måten arbeidskrevjande.

Lyngen må brennast med jamne mellomrom, når lyngen er 20-30 cm høg og forveda, og på ettervinteren (seinast medio mars) med fuktig jord eller tørrfrost og svak vind. Ein må unngå at elden ”går ned i bakken” og øydelegg frø-lageret som grunnlag for ny lyngspiring. Det er

noko ulik praksis for kor ofte ein brenn; normalt bør ein vente ca. 10 år, kombinert med beitetrykk.

I kap. 5.10 går det fram kva sonar som er spesielt aktuelle for brenning.

Skjøtsel med skogrydding og lynngslått langs tursti i Rossmorkjå

5.8 Båttutferd og offentlig friluftsområde

Ryfylke friluftsråd har tilrettelagt for friluftsliv i det meste av dei statlege områda på Nord-Talgje:

Type tiltak:

Lokalisering:

- Tilgjenge:** Jordbruksvegane inn i verneområdet frå Helgøysund tener som tilkomstveg. RF sin rett til å nytta jordbruksvegen gjennom gnr bnr. 70/3 er sikra gjennom servitutt avtale. Likeså har RF bruksrett på jordbruksvegen over gnr/bnr 70/24 - jfr. eigedomstabell (vedlegg).
- Stiar:** Det er opparbeidd tursti frå Høgås langs Søre-Rossmorkvågen, til Rossmorkjå og Røydevågen. Frå Røydevågen går stiar mot aust til Søre Rossmorkvågen, og rundt vestsida av Rossmorkjå.
- Toalett/renovasjon:** Opparbeidd stader i S. Rossmorkvågen, Røydevågen og Nodholmen.
- Informasjonstavler:** Ved Søre- og Nordre Rossmorkvågen, Røydevågen, Talgjeholmen Nodholmen (og Helgøysund).
- Båttfester/brygger/ rasteplassar** : Båttfester og rasteplassar fleire stader i strandsona og på øyene. Brygge på Nodholmen og driftsbrygge i S. Rossmorkvågen

Planlagd tilrettelegging i området

Ryfylke friluftsråd har meldt følgjande ønskjer/behov for tilrettelegging innan verneområdet:

Stad:	Tiltak:
Søre Rossmorkvågen:	Bryggje m.m.
Røydevågen:	Bryggje, ilandstigningsplass
Talgjeholmen/Strekkjavika/Bjønnbærholmen:	Tilrettelegging for bading, utlegging av sand.
Frå Norde Rossmorkvågen langs sjøen : til Nodholmen	Opparbeide tursti langs stranda.

Innan tilrettelagd område er det vidare jamnleg behov for vedlikehald/tytning, opprusting av stiar og stidekke, samt ny skilting frå Helgøysund.

Utover vanleg vedlikehald og drift vil nye tiltak krevje særskilt løyve etter verneforskrifta. Nærmare vurdering av løyve vil måtte gjerast etter eventuelle søknader.

Meir generelt kan følgjande leggst til grunn:

1. Opparbeiding av tursti frå Nordre Rossmorkvågen langs sjøen til Nodholmen er viktig for å få naudsynt og opplevingsrik turstikontakt med området på Nodholmen. Det er likevel viktig at ein evt. sti og køyring i samband med denne vert lagt utanom den nasjonalt sjeldsynte og sårbare rik-enga/bergstranda ned mot sjøen.
2. Bryggje og ilandstigningsplass i Røydevågen må vurderast opp mot ønskje om å ivareta Røydevågen mest mogleg naturleg, og likeså ivareta marmorbrotet som nyare kulturminne. Det er sårbar og sjeldsynt vegetasjon i området. Ein kan heller ikkje pårekna evt. naudsynt mudring.
3. Brygge og ilandstigningsplass langs austsida av Søre Rossmorkvågen må likeeins vurderast opp mot ønskje om å bevare mest mogleg av naturpreget i naturhamna. Ein vil heller ikkje her kunne pårekna evt. naudsynt mudring.
4. Deponering av sand og anna tilrettelegging i strandsona ved Strekkjavika (Talgjeholmen) må vurderast i høve verdifull naturleg havstrand og vegetasjon i området.

Ansvarstilhøve for praktisk forvaltning på statleg grunn

Som ein del av normale oppgåver knytt til forvaltning av dei sikra friluftsansareala har Ryfylke friluftsråd ansvaret for renovasjonlegg og toalett, samt avfall som elles måtte bli lagt att av friluftsbukarar. Friluftsrådet rydder også dei meir omfattande mengdene med "herrelaust" søppel som driv i land.

Ei rekke aktuelle tiltak har felles mål for både friluftslivinteressene og naturvernet, til dømes:

1. Informasjonsskilt om opplevingskvalitetar, naturvernomsyn, regelverk.
2. Opparbeiding av stiar/kanalisering som auker tilgjenge og avgrensar mogleg slitasje.
3. Hogst og krattrydding for å auke tilgjenge, opplevingskvalitetar og vedlikehalde verdifull vegetasjon/kulturmark.

Slike informasjons-, skjøtsel- og tilretteleggingstiltak inngår i driftsansvaret for friluftslivområda, men er samstundes vanlege ansvarsoppgåver også for vernestyresmakta i verneområder.

Forvaltningstyresmakta for verneområde vil ha ansvaret for tiltak som i første rekke rettar seg mot naturfredninga og forvaltning av verneføremålet, som til dømes:

1. Vernegrenseskilt
2. Økologiske skjøtselstiltak spesielt retta mot naturverdiar.

3. Overvakingstiltak og forskning (t.d. vegetasjonsanalysar, effektmåling etter skjøtsel)

Ein ser for seg eit fortsatt godt samarbeid i forvaltninga av området.

5.9 Kulturminne

Automatisk freda kulturminne

Kulturminna ved N. Rossmorkvågen (jfr. kap. 1.3.1) bør heldast fri for gjengroing (jfr. sone I, kap. 5.10). Ein bør vurderer informasjonsskilt om kulturminna og den historiske samanhengen med omkringliggende kysthei som kulturlandskap. Eventuell skjøtsel og tilrettelegging (skilting/lyngbrenning/krattrydding/ny sti) ved kulturminna må ikkje vera i strid med vernereglane og skal ha løyve av Rogaland fylkeskommune, kulturavdelinga.

Nyare tids kulturminne

Steingardane er stort sett i god stand, men må heldast vedlike. Marmorbrotet ved Røydevågen er tilrettelagt med informasjonstavle. Marmorbrota elles på strekningen Ulsvika til Høgås, har utvikla interessant og verneverdig vegetasjon. Det er derfor ikkje ønskjeleg å tillate meir omfattande tilrettelagt ferdsel til desse kulturminna. Dersom dette likevel vert aktuelt, skal Rogaland fylkeskommune ved kulturavdelinga (i tillegg til vernestyresmakta) kontaktast i forkant.

5.10 Skjøtsel og omtale av skjøtselssonane

Mål og prinsipp for inndeling av sonar går fram av kap. 5.4; sjå elles vedlagde sone-kart.

Generelt for verneområdet er det tale om økologiske skjøtselstiltak som beite, lyngbrenning, skog- og krattrydding, og kristtornskjering, for å oppretthalde:

- opne kystlynghei-område
- ugjødsle, urterike beiteareal
- opne havstrand-areal
- halvopen beiteskog
- tradisjonelt skjøtta kristtorn

Marmorbrotet i Røydevågen - eit nyare kulturminne

Sone A: Store og Litle Kubbholmen

Omtale av verdier: Dominert av gammel lynghei, men kalkeng finst nokre stader. Relativt høgt artsinnhald (110 stk), spesielt interessante artar er blankburkne, kystarve og slyngsøtvier.

Bruk: Nyttå til sauebeite fram til slutten av 1980-talet, elles sporadisk brukt til båtutfartsområde.

Målsetjing: Sona eignar seg for å studera utviklinga utan beiting og brenning, med referanse til Talgjeholmen (med aktiv skjøtsel som mål). Det harde vëret er truleg begrensande for skogoppslag. Alternativt lyngbrenning og fjerning av all tre-oppslag.

Tiltak: Ingen inntil vidare.

Sone B: Talgjeholmen

Omtale av verdier: Dominert av lynghei, tidlegare hardt sauebeita, grasrike heier og strandenger er snaue og har innslag av beiteugras. Artar (lågt, 91 stk) av interesse er sylarve og grisenestorr, som finst rikeleg i ei tidlegara sterkt beita strandeng.

Bruk: Fram til nyleg nytta til sommarbeite for sau. Området har noko tilrettelegging (båtfeste, info.skilt) og er mykje nytta båtutfartsområde.

Målsetjing: Aktiv skjøtsel av kystlyngheivegetasjon, ved lyngbrenning, skogrydding og helst fornya beiting av kystvegetasjon. Dei verdifulle strandengene har 1. prioritet.

Tiltak: Total trefrydding (unngå frøkjelder), om mogleg sommarbeiting, regelmessig brenning med 10-15 års mellomrom.

Sone C: Bjønnbærholmen

Omtale av verdier: Her finst mest lynghei og strandberg, men på sørsida er velutvikla strandeng og steinstrand, m.a med knortestorr.

Bruk: Området er ikkje i bruk, tidlegare nytta til sauebeiting.

Målsetjing: Den ubeita kystheivegetasjonen på holmen må oppretthaldast.

Tiltak: Rydding av tre-oppslag og brenning snarast, men 2.prioritet i høve Talgjeholmen. Brenning må vurderast med 20-30 års mellomrom.

Sone A/B/C: Vakkert og sårbart landskapsrom. Grågås-hekking truleg under etablering.

Sone D: Rossmorkjå – vest, inkl. Risholmen og Sandsundholmen

Omtale av verdier. Den mest allsidige sona, med høgaste artsinnhald (211 stk). Her finst det meste av furuskogen i verneområdet (sjå pkt. 4 nedanfor). Jorda i furuskogen varierer frå grunn og fattig til kalkrik. Sør og vest i Rossmorkjå ligg den største rikmyra innan verneområdet (3). Delar av myrarealet har kraftig oppslag av ung svartor, og vil venteleg utvikle seg til svartorsumpskog utan skjøtsel. Kalkberg og rikeng finst i både sørvende og nordvende områder, og i nokre fuktigare utformingar.

I søraust (1), ned mot Røydevågen, er det mindre buskoppslag i lyngheia, her er rikare havstrandvegetasjon som må vera lysopen og haldast fri for tilgroing. Her er og eit mindre område med svartor-strandskog under utvikling (med m.a. vassmynte og lundgrønaks), denne må takast vare på; likeså fin utvikling av svartor/kristtorskog nordaust i vågen. Godt tilrettelagt sti kanaliserer ferdsle forbi sårbar strandeng; her finst og enghumbleblom, raggtelg vårmarihand, gulflatbelg, tviskjeggveronika, hårsveve, strandløk, skogsalat m.fl.

Ved marmorbrotet (6): Filtkongsllys, bergperikum, gulsildre.

Heia i nordaust (2) er framleis dominert av lyngvegetasjon, etter rydding/slått seinast vinteren 2001, men har kraftig busk- og treoppslag. Artar av særleg interesse er slakkstorr, grisenestorr, slyngsøtvier, tusenblad, bergasal, småpiggnopp, dvergjamne, og småsevaks.

5) Omkring bokstaven D på sonekartet ligg den best utvikla svartorskogen i området; ein svært verdifull skog (slakkstorr-sumpskog i fuktige parti !) med til dels store og gamle tre, mykje kristtorn og bergflette, vassmynte, broddtelg, skogsvinerot, nyresoleie, den sjeldsynte skyggeborre m.fl.

Elles finn ein glattmarikåpe, duskbjørnebær og søtbjørnebær i sona.

Steingard mellom Sone D og E.

Bruk: Godt tilrettelagt med stiar, båtfeste og skilt, nytta som friluftsområde, særleg for båtfolket. Sauebeite heile året til 1998, men ikkje beiting i dag, tidlegare nytta til m.a. hestebeite etter slåtten (opptil 3 hestar, Alf Martin Hetland pers. medd).

Målsetjing:

1) Rydde all tre- og buskvegetasjon i nederste 15 – 20 m mot Røydevågen for å vedlikehalde havstrandvegetasjon. Lomme av svartor-strandskog få utvikle seg, likeså svartor-kristtorn-strandskog NA i vågen.

2) Tidlegare skjøtta lynghei NA av vågen (Rossmorkjå) bør haldast open ved hogst/brenning/slått, spesielt frå høgda og ned mot vågen (1). RF slo lyng i 2001, som prøvealternativ til brenning. Fortsatt ressursbruk her må vurderast i høve prioritert open kysthei ved Høgås (sone G).

3) Rikmyra vest av Rossmorkjå: Målsetting om å oppretthalde open myr/pionermark vil krevje sterk trerydding, evt. kombinert med tiltak for heving av grunnvasstand. Alternativt få utvikle seg mot fuktmarkskog, spesielt i vestre del mot tilsvarende eksisterande rik fuktmarkskog (jfr. 5). Fjerne konkurrerande ung-tre av bjørk og furu.

4) Behalde lysopen furuskog langs godt opparbeidd sti lengst i vest. Unngå rydding av svartor, kristtorn, andre spesielle tre/buskar (villapal, rognasal og særprega nyperoser/bjørnebær). Vegetasjonen kan få utvikle seg naturleg på Risholmen og Sandsundholmen.

5) Naturleg utvikling utan inngrep, rydding eller tilrettelegging i svært verdifull svartor/kristtorn-sumskog.

6) Marmorbrotet. Rydde busk og treoppslag. Fjerne bålplassar i området. Vidare tilrettelegging må vurderast i høve sårbar vegetasjon og steinbrotet/utlastingsplassen som nyare kulturminne.

Steingarden (og sauegjerde) må haldast ved like. Om mogleg få til moderat heilårleg beite.

Svært verdifull og sjeldsynt slakkstorr-sumpskog av svartor i sone D

Sone E: Rossmorkjå - aust

Omtale av verdiar: Området er dominert av tilgroande røsslynghei med mykje oppslag av tre. Sona liknar sone D, men skogen er jamt over yngre, og består mest av ung bjørkeskog. Særs høgt artsinnhald (202 stk). Søkka har svartorskog som er yngre enn i sone D. Det finst små område med kalkberg og rikeng og ei lita fattigmyr med mykje pors. Langs den bratte søraustsida finst ei stripe hasselskog, ung ospeskog, og dei største rosekratta i området. Det er òg stor kristtorn og gammal bergflette med imponerande storleik som kler berget. Denne delen av sona er mest verdifull. Artar av interesse er fagerrogn, klokkevintergrøn, kantkonvall, kranskonvall, blodtopp, dystorr og balderbrå, åkermåne, lind, raudkjeks, raudknapp og bergskrinneblom. Dei sju første er berre funne i denne sona. Langs stranda i Røydevågen er det svartor/kristtorn-strandskog under utvikling. Mot aust finst ein av dei større kristtornbestandar i fylket, med mange ungplanter. Vidare austover veks halvopen bjørkeskog (hagemarkskog), godt skjøtta av friluftsrådet. Ospeskog mot brattskrenten mellom Rossmorkvågen. Rik vegetasjon med nokre større kristtorntrø og mykje kusymre langs stien fra N. Rossmorkvågen. Godt opparbeidd sti. I sona finst og glattmarikåpe og søtbjørnebær.

Bruk: Tilrettelagt med stiar, båtfeste, og nytta som friluftsområde, særleg for båtfolket. Toalett, renovasjon, driftsbrygge vestsida av søre Rossmorkvågen, informasjonsskilt i N. Rossm.vågen. Heilårleg sauebeite til 1998, tidlegare nytta til m.a. hestebeite etter slått (opptil 3 hestar, Alf Martin Hetland pers. medd).

Målsetjing: Større delar av sona skal få gro til igjen med skog. Om mogleg få til moderat heilårleg beite. La svartor/kristtorn-strandskogen ved Røydevågen få utvikle seg, fjerning av konkurrerande tre og buskoppslag. Vedlikehalde open kristtorn- og bjørkeskog langs stien

austover herfrå. Ospeskogen i aust bør få utvikle seg naturleg. Ei fagerrogn i overkant av ospeskogen må vernast om, likeså rosekratta i nordaust.

Tiltak: Sjå ovanfor. Forsiktig tynningshogst langst sti i nord, men utan hogst på myrlendte parti. Spesiell merksemd på lyskrevjande sjeldne artar. Om mogleg moderat heilårleg beite.

Informasjonsskilt og tursti ved urterik strandeng, N. Rossmorkvågen

Sone F Søre Rossmorkvågen

Omtale av verdiar: Består av kollar og ryggar med røsslynghei, søkk med svartorkristtornkrattskog eller ung bjørkeskog, og mindre område med kalkberg og rikeng. Sona er moderat beitepåverka, men med ein del lauvtreoppslag med artar som kransmynte, åkermåne og olavsskjegg. Høgt artsinnhald (149 stk). Lengst i nord ei porsmyr med blåstorr og vassmynte (etter måten rik). Søtbjørnebær i sona.

Bruk: Vart tidlegare brukt til sommarbeiting for småfe, elles tilrettelagt med tursti gjennom området.

Målsetjing: Her bør det utviklast ei heisone med høg diversitet og med litt svartorkristornskog i søkka. Vedlikehalda open strandsone og halvopen beiteskog langs stien.

Tiltak: Rydding av einer, lauvbuskar og ung bjørkeskog i sør for å auka tilgjenge og landskapsopplevinga av vågen. Bjørkeskogen i nord kan stå inntil vidare, men myrpartiet haldast ope. Beiting dersom mogleg, evt. også forsiktig lyngbrenning i skråningane mot sjøen, med 10-15 år mellomrom.

Søre Rossmorkvågen mot søraust og Skjenaberholmen - ei vakker og god båthamn

Sone G

Omtale av verdiar: Her finst dei største samanhengande opne heiareala, med dei ulike heiutformingane best representert: Urterik tørrhei finst velutvikla med både vestlandsvikke og purpurlyng. Purpurlyng finst typisk i sørvendt, urterik tørrhei. Dette er den einaste lokaliteten som til nå er sett på Nord-Talgje, og er mellom dei sørlegaste i landet. Det er òg mindre areal med rikeng, fuktig, rike sig og ein liten sumpsvartorskog. Nokre av rikengfleckane har vore gjødsla og har eit nokså sterkt kulturbeitepreg. Ned mot sjøen ser det ut til at det spreidde bjørkeoppslaget får hard medfart av storm og sjørøk. Sona er moderat beitepåverka, dei nordlege områda noko sterkare. Av interessante artar finst purpurlyng, kamgras, saltstorr, veikveronika, blankburkne, dverggjamne, åkermåne, sanikel, slyngsøtvier, vestlandsvikke, søtbjørnebær, sautelg og lyngaugetrøst. Dei tre første er berre notert i denne sona. Høgt artsinnhald (147 stk).

Bruk: Området bestod av einer og lyng i 1925. Seinare overgrodd med skog. I samband med planlagt hyttebygging i området vart det bygd jordbruksveg i byrjinga av 1980 talet. Området vart hogd ut av tidlegare grunneigar i 1985 og vegetasjonen brent av forvaltingsstyresmakta i 1992, med seinare rydding av lauvskogoppslag. I 1999 blir igjen all lauvskogoppslag rydda. Området blir i dag nytta til sommarbeite. Noko areal frå sone K og mot høgaste parti i sør har vore aktivt gjødsla til i dag.

Målsetjing: Oppretthalda tradisjonell skjøtsel, med rydding og brenning. Svartorsiget i nord må stå. Stoppe dagens gjødsling til nærmast sone K, jfr. sonekart m/gjødselareal.

Regelmessige tiltak: Fortsatt beiting, om mogleg også vinterbeiting, og brenning med 10-15 års mellomrom. Rydding av treoppslag og fjerning av ugras. Det må ikkje aktivt gjødslast lenger. Det må vurderast å sette opp info.skilt om lynghei og skjøtsel ved stranda.

Utsikt mot sørvest og kysthei/gjødsla beite i sone K og G

Sone H Storskog

Omtale av verdier: Her finst ei myr på ca 10 mål, det meste av myrarealet er fattig. Elles finst lynghei og ca. 5 mål svartor/bjørke-sumpskog med kristtorn. Trea er høgvalsne og står delvis i klynger som vitnar om ein tidlegare skogsgenerasjon. Sona er moderat kulturpåverka. Verdien til denne sona ligg mest til myrane.

Bruk: Blei inntil nyleg beita av sau heile sommarhalvåret .

Målsetjing: Sona bør m.a. på grunn av myrane forbli moderat kulturpåverka, med naturleg utvikling av oreskogen, og i størst mogleg grad ope myrareal.

Tiltak: Forsiktig brenning av lyngparti. Rydding av lauvbuskar og tre på myra og på rabbar. Bjørkeskogen i nord og nordaust kan stå inntil vidare. Om mogleg få til heilårsbeite.

Sone I

Omtale av verdier: På knausar og grunnlend mark er det velutvikla rikeng med mykje hjartegras. Det er òg fine fuktenger langs vassig. Engene er rike på orkideen vårmarihand. Fuktig strandeng med fjøresevaks og havsevaks finst berre her. Det meste av sona er merka av tidlegare slått og beite. I nordaust ber engarealer preg av noko gjøldsling. Artsinnhaldet er høgt (162 stk.), spesielt på strandengareala, med m.a. raudknapp, vestlandsvikke, musekløver, kvitmaure, snauveronika, hesterumpe, vanleg nattfiol, hanekam, blåstorr, engstorr, loppestorr, grisnestorr, og fingestorr, rustsiv-aks, knopp-småarve, stor blåfjør, rundflatbelg, gjeldkarve, vill-lin, bitterbergknapp. Gulsildre er typisk art i bergsprekkene. Blåstorr-enger (nasjonalt sterkt truga !) og hjartegrasenger er nasjonalt høgt prioriterte vegetasjonstypar (*Framstad E. & Moen A. 2001*). Desse engene er svært ømtolige for gjengroing, gjødsling og bruksendring, der fortsatt beite er viktig.

Mykje jonsokkoll ved sjøen i nord. Her finst og trollhegg og einskilde kristtorn. Planta raggtelg finst også i denne sona. Smådammar/sump (inneheld frosk og plantene vassmynte, hesterumpe og klourt) er etter måten rik, medan ei myr midt i sona er fattigare, med røsslyng, bjørk og furu. Det er fornminnefelt i området, jfr. kap. 1.3.1 og 5.9).

Bruk: Blei inntil nyleg beita av sau heile sommarhalvåret (lågt beitetrykk). Ein sjøkabel med skilt ved sjøen, i enden av kraftline.

Målsetjing: Oppretthalde vegetasjonen kring dei verdifulle rikengene og strandberga. Enga i nordaust kan utvikle seg til fin, ugjødsla blomstereng. Halde strandpartia opne, likeså området rundt fornminne.

Tiltak: Enga i nordaust bør slåast, om mogleg også vinterbeiting og svak sommarbeiting med sau og storfe i heile sona. Spesiell merksemd retta mot blåstorr-engstorr-vegetasjonen.

Grunneigar Egil Nordheim 70/1 ønskjer gjerde i området. Planlagt tursti langs sjøen i denne sona må nøye tilpassast terreng og svært sjeldsynt og verdifull strandvegetasjon, helst leggst i bakkant. Vurdere skilting om fornminne og kysthei. Oppslag av bjørk og furu mot sjøen og rundt myra må fjernast.

Sone J

Omtale av verdiar: Området er skogkledd og inneheld eit svartorholt og eit askeholt med ramslauk, vivendel og vårmarihand. Markert innslag av kristtorn. Lengst vest eit fuktig søkk med mykje enghumbleblom og mjødukt, fleirskikta og til dels gamal skog med mykje vivendel, og geittelg. Her er dessutan viker med velutvikla steinstrand og litt strandeng med dominerande fjøresaulauk, strandkryp og strandstjerne. Sona er moderat beita, og skogen er ikkje gamal, men godt slutta. Det er få vegetasjonstypar i sona, og artsinnhaldet etter måten lågt (77). Nyresoleie, junkerbregne, raggtelg (også i sone I) er sjeldsynte artar her.

Bruk: Beita av sau og rådyr (lågt beitetrykk).

Målsetjing: Sona bør få utvikla seg som skog.

Tiltak: Eventuell forsiktig tynningshogst i utvalde parti. Prøve å få til moderat sommarbeiting med småfe. Ein eventuell sti gjennom sona krev store omsyn til artar og terreng.

Askeskog med ramslauk, vivendel og vårmarihand i sone J

Sone K

Omtale av verdiar: Består for det meste av sterkt beita, gjødsla areal, men 2-3 m høgt bjørke- og svartoroppslag langs vass-sig i vest, andre rike fuktsig og artsrike rabbesamfunn. Artsinnhaldet er derfor høgt (115), veikveronika og sautelg er mindre valege artar her. Smørtelg er berre notert her.

Bruk: Området blir i dag nytta til sommarbeite.

Målsetjing: Oppretthalda tradisjonell skjøtsel, og ta vare på dei mest artsrike areala som ugjødsla beite. Spesiell merksemd rundt veikveronika-lokalitet. Viktig å oppretthalde beite (og beiteverdi ved kunstgjødsling) her, for samstundes å få beita sone G.

Tiltak: Vinterbeiting, nokså hard sommarbeiting (om lag som nå). Regelmessig fjerning av ugras. Fjerne oppslag av buskar og tre. Gjødsling: berre kunstgjødsel jfr. vedlagt sone-kart.

Sone L

Omtale av verdiar: Består av rabbar med beitepåverka kalkberg og rikeng og flatare parti med grasdominert beitemark. I nord er dette området noko gjødsla og opptrakka kulturbeite, medan beite- og gjødslingspresset avtek mot sjøen. Det er her dei fleste nedlagde marmorbrota ligg; dei eldre har vakse til med svært frodig lauvskog med svartor, ask, kristtorn og bergflette. Undervegetasjonen består nokre stader av høge urter som mjøduert og skogsvinerot, andre stader dominerer ramslauk fullstendig. På marmorfyllingane er det rikeleg med gulsildre og murburkne. Sona er artsrik med 192 artar. Den nasjonalt sårbare arten bustsevaks er her funnen i eit fuktig sig i den meir kulturbeiteprega delen NV i sona, eit godt stykke opp frå sjøen.

Mange av dei andre artane er òg sjeldne og interessante: Hybriden skjeggknoppurt/svartknoppurt, bukkebeinurt (truga i Rogaland), vinmarikåpe (A. vestita), glattmarikåpe (A. glabra), duskbjørnebær (R. grabowskii), søtbjørnebær (R. plicatus), lakrismjelt, bergskrinneblom, småpiggnopp, musekløver, myrsnelle, marinøkkel og bergrøyrkvein. Dei tre siste er bare funne her, dette gjeld òg vasspepar og kjeldeurt. Myrmaure (einaste stad i verneområdet ?), mykje vårmarihand, også filtkongslys og musekløver på opne tørrbakkar langs sjøen. Ellers finns engsnelle, småtjønnaks, lyngaugnetrøst. Vegetasjonen er sterkare beitepåverka enn andre stader, men sona har fleire sjeldne artar som ikkje finst elles.

Bruk: Beita av storfe (i 1999 beita 9 mjølkekyr og 11 kviger) heile sommarhalvåret (moderat beitetrykk). Gjødsling i nord og på opnare beitemark mot sjøen.

Målsetjing: Sikra eit artsrikt kulturbeitelandskap slik at miljøet for interessante og svært sjeldsynte artar ikkje blir forringa. Eventuelt skogrydding og informasjonsskilt i eit av marmorbrota (2. prioritet etter marmorbrot i sone D).

Tiltak: Området bør beitast om lag som nå, med hovudvekt på storfe. Dette krev at dei opne beiteareala vert haldne busk-, tre- og ugrasfrie, selektiv rydding av villrosebuskar og bjørnebær. Spesiell merksemd på dei opne og artsrike tørrbakkane ned mot sjøen. Likeså bør husdyrstiane haldast opne ved forsiktig hogst/rydding. Elles beiter rådyrbestanden i området på den sterkt fortetta undervegetasjonen innan dei meir ulendte delane av sona. Kristtorn kan skjerast til sal som før, jfr. retningsliner i kap. 4.1.8. Gjødsling kan ikkje lenger skje i sona. Kravstore og sjeldsynte artar må kartfestas betre (GPS-koordinatfestast) og spesielle tiltak for å sikre desse bør klargjerast.

Sone M, Ulsvika

Omtale av verdiar: Området består for det meste av den best utvikla hasselskogen innafor verneområdet, med innslag av ask. Området inneheld dessutan svartorskog og ei godt utvikla havstrand. Av sjeldne artar finst skogstorr og breiflangre, og liljekonvall (også i sone N).

Bruk: Tidlegare beita av sau heile sommarhalvåret (lågt beitetrykk).

Målsetjing: Skogen bør få utvikla seg som nå, med lågt beitetrykk.

Tiltak: Prøve å få til lågt beitetrykk. Regelmessig rydding av skrot som driv i land. Betre kartlegging av artsinventar i havstranda.

Sone N, Nord for Høgås

Omtale av verdiar: I hovudsak oppgjødsla beite heilt ned til sjøen, men høgda i nordaust og tørrbakkar/berg elles i sona har svært høgt og regionalt verdifull artsinnhald: kattefot, blåfjør, kystmyrklegg, karve, kusymre, murburkne, steinstorkenebb (regionalt sjeldsynt), musekløver, sandarve, aurikkelsveve, blåstorr, gjeldkarve, hestehavre, bakkemynte, hjartegras, vårmarihand, sanikel (!), markjordbær, og mykje kristtorn langs SV- og V-kant av høgda.

Bruk: Aktivt beita av sau og storfe, med aktiv gjødsling. Kristtornskjering inntill nyleg.

Målsetjing: Oppretthalde dagens kulturbeite og parti med stort artsinnhald; derfor helst berre kunstgjødsling, og ikkje gjødsling på sjølve høgda, avgrensa tørrbakkar/berg, og heilt nederst mot sjøen. Høgda i NA haldast open/halvopen som i dag.

Tiltak: Framhald i dagens beite, gjødsling i samsvar med sone-kart til 15 meter frå sjøen.

Sona bør få grundigare artskartlegging og påfølgjande bruks- og skjøtselsavklaring med grunneigar/forpaktar for å ivareta dei mesta artsrike partia (i første rekke unngå gjødsling av desse, jfr. gjødslingskart). Kristtornskjering kan halde fram, i samsvar med vilkår i kap.4.1.8.

Sone O Nodholmen med tilgrensande halvøy og brattkant mot sjøen

Omtale av verdiar: Vegetasjonen omfattar røsslyng-mjølbarhei som held på å gro igjen med skrinne pioner-furuskog.

Bruk: Brattskrenten mot halvøya er nytta som ugjødsla beiteskog (gnr. bnr. 70/1). Holmen og sjølve halvøya er godt tilrettelagt som offentleg friluftsområde.

Målsetjing: Området kan få gro til igjen med skog, skjøtta for friluftsmål.

Tiltak: Rydding/tykning av furuskog og tilrettelegging som sikra friluftsområde. Betre artskartlegging, spesielt i brattskrenten (truleg tilsvarande sone J).

Skuggeborre (*Arcticum nemorosum*) er ei svært sjeldsynt plante

Kap. 6 Forvaltingsansvar og oppsyn

6.1 Forvaltningsansvar

Fylkesmannen i Rogaland ved miljøvernavdelinga har fram til nytt vernevedtak forvaltingsansvaret for det mellombels verna arealet på tidlegare gnr.bnr. 70/1 (i dag statleg sikra friluftssareal 70/69, jfr. eigedomskart) som vart midlertidig verna i 1989. Ryfylke friluftsråd har ansvaret i høve friluftsliv på alt det sikra friluftslivarealet (inkludert det midlertidig verna), på vegne av staten som grunneigar ved Direktoratet for naturforvaltning. Resten er i privat eige (jfr. eigedomskart og -tabell).

Ryfylke friluftsråd vil også etter vernevedtaket ha forvaltningsansvaret for dei offentleg sikra friluftsområda på Nord-Talgje.

Forvaltningsansvaret for sjølve verneforskrifta (og dermed for heile området) vil bli fastsett av Direktoratet for naturforvaltning, jfr. §9 i verneforskrifta. Ansvaret kan leggest til kommunen (etter nærmare avtale) eller Fylkesmannen i Rogaland. Forvaltningsstyresmakta vil ha det overordna ansvaret for praktisk gjennomføring av tiltak retta mot verneføremålet. Grunneigarar og Ryfylke friluftsråd (evt. kommune) må alltid varslast før nye forvaltningstiltak vert igangsett i marka.

Direktoratet for naturforvaltning vil bli klageinstans for vedtak fatta av fylkesmannen som forvaltningstyresmakt, medan fylkesmannen blir klageinstans i tilfelle kommunen får forvaltningsansvaret.

Det meste av verneområdet i dag er statleg grunn, sikra og tilrettelagt for friluftsliv ved Ryfylke friluftsråd. Det er eit mål og ei utfordring å få til eit praktisk samarbeid om forvaltninga som innafor verneføremålet tener både natur- og kulturminnevernet, friluftsliv- og private landbruksinteresser.

6.2 Oppsyn

Eit effektivt og fagleg kompetent naturoppsyn er viktig for å kunne følgje med på utviklinga av Nord-Talgje naturreservat, både når det gjeld utviklinga av naturverdiar og kulturlandskap, og bruken av området.

Aktuelle oppgåver:

- Sjå til at verneforskrifta vert overhalden, og at evt. dispensasjonar og vilkår vert følgt opp.
- Kontrollera aktivitet også i høve andre miljølovar (friluftsliv, viltlov, kulturminnelov, lakse- og innlandsfiskekloven, forureiningslova).
- Sjå til at verneskilt og grensemerker er i orden.
- Observera og dokumentera utvikling og bruk i natur- og kulturlandskapet, med spesiell vekt på dei truga/sjeldsynte artane og natur/kulturmarkstypene i området.
- Skjøtsel: Dokumentere utvikling og behov, organisere og ta del i praktisk skjøtsel, i samarbeid med friluftsråd og grunneigarar.
- Rettleiing og informasjon, evt. oppsetting og vedlikehald av informasjonsskilt.

Aktørar:

Forvaltningsstyresmakta ved Fylkesmannen i Rogaland eller Finnøy kommune (avhengig av kven som får forvaltingsansvaret) vil ha eit overordna ansvar for eit godt fugerande oppsyn i området, der samarbeidet med Ryfylke friluftsråd og private grunneigarar vil stå sentralt. Det bør vere minst eit møte årleg, der ein vurderer naudsynt oppsyn og skjøtsel.

Statens naturoppsyn (SNO) er under oppbygging i regionen, med allereie eksisterande aktivitet gjennom SKROG-prosjektet (Samordna kystoppsyn i Rogaland), der Ryfylke friluftsråd har ein sentral rolle. Oppsynet i verneområdet vil derfor i hovudsak kunne koordinerast gjennom SNO.

6.3 Overvaking og forskning

Nåverande forskingsaktivitet knytt til verneområdet er ikkje kjent. For å kunne gjennomføre god forvaltning av verneområdet trengs god kunnskap om alle verdiane, ikkje minst også tidlegare og dagens tradisjonelle bruk. Det omfattande kulturlandskapspreget, og spesielt kulturbetinga artar og markslag gjer dette området spesielt krevjande i høve overvaking. Det vil av same grunn vere godt egna til forskning, både som referanseområde og for studier i biologi, økologi, forvaltning, ferdslø m.m. Forvaltningsstyresmakta vil i første rekke legge vekt på overvaking av den uvanleg artsrike vegetasjonen, samt overvaking av naudsynt skjøtsel knytt til kystheimråda og opnare beiteprega skog (vha. overvakingsflater og flyfoto).

Det bør leggjast stor vekt på lokal kontakt og samarbeid, for dermed å utvikle målretta forvaltning og ivaretaking av verneverdiar og bruksinteresser. Dette bør følgjast opp som ein samordna del av oppsynsaktiviteten.

Kap. 7 Ressursbehov

Forvaltningsstyresmakta har det overordna ansvaret for finansiering og praktisk gjennomføring av forvaltningstiltak retta mot verneføremålet. I område som dette med store friluftsinteresser bør kommune og fylkeskommune kontaktast for samarbeid og medfinansiering. Friluftsrådet vil sjølvstø vere ein direkte samarbeidsaktør, i tillegg til at landbruket og private grunneigarar gir høve til praktisk samarbeid og ulike landbrukstilskot.

Følgjande ressursbehov er eit grovt overslag, avgrensa til dei viktigaste tiltaka i høve verneføremålet. Kostnader knytt til SNO-oppsyn og friluftslivtilrettelegging og -vedlikehald kjem i tillegg.

Tiltak:	Årleg kostnad	Sjeldnare tiltak kostnad
Fotodokumentasjon		5.000,-
Anna dokumentasjon (betre inventering, prøveflater)		10.000,-
Oppsetting av verneskilt og grensemerker		7.000,-
Økologisk skjøtsel etter skjøtelsesplan (2 mnd.verk/år)	60.000,-	
Tilskudd til beite i aktuelle soner	10.000,-	
Informasjon (skilt/brosjyre)		60.000,-
Gjerdekostnader		15.000,-

Sum	70.000,-	97 .000,-
-----	----------	-----------

Forvaltningsbudsjettet for verneområde i Rogaland er sterkt redusert dei seinare år. Gitt dei mange verneområda i fylket er budsjettet derfor langt frå tilstrekkeleg til å dekkja dei nemde kostnadene. Ein har likevel funne det ønskjeleg å synleggjera eit minimumsbehov for forvaltningskostnader for området. Mindre delar av dette (grensemerking og informasjons-skilt) vil normalt dekkast som pålagde oppgåver i samband med vernevedtaket, mens resten må så langt som råd finansierast gjennom det årlege forvaltningsbudsjettet, i samfinansiering med andre kommunale/statlege/fylkeskommunale tilskotsordningar.

Litteratur

Arkeologiske kulturminne i Finnøy, 1993, kartblad 26, AL 029-5-2. *Ark. mus. Stavanger.*

Bleie, E og E 1992: Bergverksdrift på Nord-Talgje i Finnøy kommune. *Særoppgåve.*

Direktoratet for naturforvaltning, handbok 2 1991: *Ute-informasjon i naturvern-, friluftslivs- og kulturminneområder.*

Direktoratet for naturforvaltning-handbok 13-1999: *Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold.*

Direktoratet for naturforvaltning 1994: Vern og forvaltning av naturvernområder *Håndbok nr. 7 foreløping utgave.*

Eiane, J. 1999: Skjøtsel av ope kystlandskap. Rådgevingsshefte. *Finnøy Forsøksring.*

Framstad E. & Moen A. 2001: *Truete vegetasjonstyper i Noreg. Rapport botanisk serie 2001 4. Noregs teknisk-naturvitenskapelige universitet. Vitenskapsmuseet.*

Fylkesdelplan for kystsonen i Rogaland, 2002

Fylkesmannen i Rogaland, 2002: *Liste over mosar registrert i området 29.05.02.*

Havforskningsinstituttet m.fl. 2003: *Veileder kystsonen.no, artikkel om "skjellsandsamfunn, publ. 08.04.02, Høgskulen i Bodø.*

Kommuneplan for Finnøy 1995 – 2007, arealdelen.

Kommuneplan for Finnøy, under rullering (2002-2014)

Kommunedelplan for kystsona, Finnøy, 2002-2014

Lye, K. A. 1975: Verneverdige områder på Ryfylkeøyene. *Rapport til Miljøverndepartementet, unpubl.*

Marin info v/R. Svendsen 2002: *Undersøkelse av bunn og biologi i grunnmarine områder rundt Nord-Talgje 16/5 2002.*

Müller, G & Wurm, F 1970. Die Gesteine der halbinsel Strand, Beiträge zur Metamorphose und zum Aufbau der kambro-silurischen Gesteine des Stavanger-Gebietes.II. Die Gesteine der Inseln des Zentralen Boknfjords. – *Norg. Geol. Unders. 267: 1-56.*

Steinnes, A. 1983: Vegetasjon og karplanteflora (med vegetasjonskart) på vestenden av Nord-Talgje, Finnøy kommune. *Botanisk Hage og Museum, Universitetet i Oslo.*

Steinnes, A. 1988: Botanisk inventering av vestenden av Nord-Talgje, Finnøy, Rogaland, med forslag til skjøtelsplan. *Økoforsk rapport 88:4.*

Stortingsmelding nr. 43 (1998-99): *Vern og bruk i kystsona. Tilhøvet mellom verneinteresser og fiskerinæringane.*

VEDLEGG 1: Forslag til verneforskrift

Forskrift om fredning av Nord-Talgje naturreservat

I medhald av lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf § 10 og §§ 21, 22 og 23, er eit naturområde på Nord-Talgje i Finnøy kommune, Rogaland fylke freda som naturreservat ved kgl. res. av under namnet Nord-Talgje naturreservat.

§ 1

Det freda området gjeld følgjande gnr/bnr: 70/1, 70/4, 70/24, 70/51, 70/52, 70/54, 70/56, 70/60, 70/66, 70/68, 70/69.

Reservatet dekker eit totalareal på 2167 dekar, av dette er ca. 887 dekar landareal.

Grensene for naturreservatet går fram av vedlagde kart i målestokk 1:10000, dagsett Miljøverndepartementet200... Dei nøyaktige grensene for reservatet skal merkast av i marka. Knekkpunkta skal koordinatfestast.

Forskrifta med kart vert oppbevart i Finnøy kommune, hjå Fylkesmannen i Rogaland, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2

Føremålet med fredninga er å ta vare på eit særmerkt kystlandskap med sitt biologiske mangfald i form av tradisjonell kulturmark, naturtypar og økosystem på land og i sjø, med tilhøyrande artar og naturlege økologiske prosessar. Området har også særskilt vitskapleg verdi som referanseområde og er eigenarta i form av spesielle geologi og mange sjeldsynte planteartar.

§ 3

For naturreservatet gjeld følgjande føresegner:

1. Vegetasjonen på land og i sjø, medrekna tare og tang er freda mot skade og øydelegging.

Det er forbode å fjerne planter eller plantedelar frå reservatet. Nye planteartar må ikkje innførast. Planting eller såing av tre er ikkje tillate.

2. Dyrelivet, herunder reirplassar og hiområde, er freda mot skade og øydelegging. Nye dyreartar må ikkje innførast.

3. Det må ikkje iverksettast tiltak som kan endre naturmiljø, som til dømes oppføring av bygningar, anlegg og faste innretningar, parkering av campingvogner, brakker o.l, opplag av båtar, framføring av nye luftleidningar, jordkablar, kloakkleidningar, bygging av vegar, drenering og anna form for turrlegging, uttak, oppfylling og lagring av massar, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forureiningar, bortlegging av avfall, gjødsling, fulldyrking, kalking og bruk av kjemiske plantevernmiddel, skjelsandopptak, oppankring av større båtar, og fortøyning av flytande anlegg for akvakultur. Forsøpling er forbode.

Opplistinga er ikkje fullstendig.

4. Motorisert ferdsle på land er forbode, herunder start og landing med luftfartøy.
5. Bålbrenning er forbode.
6. Idrettsarrangement, jaktprøvar og anna organisert bruk av naturreservatet er forbode. Dette gjeld likevel ikkje organisert ferdsle i samband med undervisning.
7. Ridning og bruk av sykkel utanom eksisterande vegar er forbode.
8. Hundar må haldast i band heile året.

§ 4

Reglane i § 3 er ikkje til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ verksemd og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, og redningsføremål. Øvingskjøring tilknytt slike føremål krev særskilt løyve.
2. Forvaltings-, skjøtsels- og oppsynsverksemd ved forvaltingsstyresmakta.
3. Beiting på eit nivå som ikkje er til skade for fredningsføremålet.
4. Oppsetjing av gjerde som er naudsynt for husdyrhaldet i området.
5. Vedlikehald av grøfter som drenerer tilgrensande jord- og skogsbruksareal, etter at forvaltingsstyresmakta er varsla.
6. Vanleg vedlikehald og drift av tilrettelagde anlegg for friluftsliv (sti, brygge, informasjonstavler, rasteplassar og sanitæranlegg).
7. Vanleg vedlikehald av eksisterande vegar og stiar.
8. Plukking av bær og matsopp.

9. Gjødsling og kalking på eksisterande gjødsla beite, nærmare kartfesta i forvaltningsplanen.
10. Naudsynt bruk av motorkjøretøy på gjødsla beite, og på vegar og stiar i samband med landbruksverksemd og drift av friluftsområda.
11. Vedlikehald av kraftliner.
12. Bruk av laus hund i samband med jakt og husdyrhald.
13. Jakt i samsvar med viltlova, fiske i samsvar med saltvassfiskeleva, hausting av storlger med handreiskap, og sanking av kråkeboller.

§ 5

Forvaltningsstyresmakta kan etter søknad gi løyve til:

1. Etablering av nye grøfter for drenering av tilgrensande areal utanfor reservatet.
2. Hogst av ved til eige bruk og kristtornskjering.
3. Skjøtsel- og tilretteleggingsføremål, inkludert enklare anlegg til beitebruk.
4. Naudsynt motorferdsle i samband med aktivitetar nemt i § 4 pkt. 4, 5, 6, 11, og § 5 pkt. 1, 2 og 3.

§ 6

Direktoratet for naturforvaltning kan av omsyn til fredningsføremålet forby eller regulera beite i heile eller delar av naturreservatet.

§ 7

Forvaltningsstyresmakta kan gjera unntak frå forskrifta når føremålet med fredninga krev det, samt for vitskaplege undersøkingar, arbeid av vesentleg samfunnsmessig verdi eller i andre særlege tilfelle, når dette ikkje strir mot føremålet med fredninga.

§ 8

Forvaltningsstyresmakta, eller den forvaltningsstyresmakta bestemmer, kan gjennomføra skjøtselstiltak for å fremja fredningsføremålet. Det kan utarbeidast forvaltningsplan med nærare retningsliner for gjennomføring av skjøtsel.

§ 9

Direktoratet for naturforvaltning fastsett kven som skal ha forvaltningsmynde etter denne forskrifta.

§ 10

Denne forskrifta trer i kraft straks.

Frå same dato vert forskrift av 7.2.1989 frå Direktoratet for naturforvaltning om førebels vern av Nord-Talgje naturreservat i Finnøy kommune oppheva.

Vedlegg 2

Tabell: Oversikt eigedommar/rettar

Område	G.nr/B.nr	Eigar	Skøyte	Registreringsbrev/målebrev	Særlege tilhøve	Areal
Rossmorkjå, Risholmen, Sandsundholmen	70/51	Miljøverndep.	27.10.83 17.11.87	Målebrev utan grensejustering 08.07.92.	Gnr. bnr. 70/3, 70/24 og 70/7 (vestre del) har førsteretten (sjå * nedanfor) til å utnytte eventuelt hogst og beite vest for Rossmorkvågen, berre første-rett kristtornskjering aust av Røydevågen (sone E).	Ca 260 daa
Talgjeholmen, Litle og Store Kubbholmen, Karsundholmen, Ærholmen og Bjønnbærholmane	70/52	Miljøverndep.	27.10.83 (Talgjeholmane) 17.11.87 (Bjønnbærholmane, Karsundholmen, Ærholmen, Litle og Store Kubbholmen)	Målebrev for heile området 23.10.91	G.nr. 70 b.nr. 1 har rett til å bruke Talgjeholmen g.nr 70 b.nr. 52 til sommarbeite for sau.Gnr/bnr.70/24 har førsterette til å utnytte eventuelt hogst og beite på Bjønnbærholmen. Gnr.bnr. 70/3 førstrett beite/hogst på Store og litle Kobbholmen. Gnr.bnr. 70/7 førstrett beite/hogst på Karsundholmen og Ærholmen.	Ca 212 daa
Nodholmen med nes i vest.	70/54	Miljøverndep.	27.10.83	Målebrev 21.06.88		Ca 17 daa
Høgås	70/56	Dir. for naturfor.	17.11.87	Målebrev 08.07.92	G.nr.70 b.nr 3 har førsteretten til å utnytte eventuelt hogst og beite, <u>rett</u> til fiske med laksenot på Skarfluneset, også <u>rett</u> til båtplass landodden mot Skjenaberg-holmen (rett aust for kartnamnet). Gnr.bnr. 70/56 har bruksrett på jordbruksveg fram til eigedommen, inkl. motorisert ferdsløse for rørslehemma.	Ca 100 daa
Ulsvikholmane	70/60	Dir. for naturfor.		Registrerings-Brev 07.08.89	Gnr.bnr. 70/3 har førsterett til hogst og beite.	Ca 6 daa
Skjenabergholmen og ein liten holme aust for denne.	70/66	Dir. for naturfor.	09.12.91	12.10.92	Statleg vegrett på jordbruksveg over g.nr. 70 b.nr. 24 og turvegtrase mellom g.nr./b.nr. 70/51 og 70/56. Gnr/bnr 70/24 har førsterette til å utnytte eventuelt hogst og beite.	Ca 27,6 daa
Område mellom Høgåsvika og Ulsvika + Svorteskjær	70/68	Dir. for naturfor.	19.05.93	05.05.93	Gnr/bnr 70/3 har førsterette til å utnytte eventuelt hogst og beite,	Ca 63 daa
Storskog – N-Rossmorkvågen	70/69	Dir. for naturfor.	23.08.94	Mellombels forretning 02.06.94.	Midlertidig verna areal 07.02.89. Gnr/bnr 70/1 har førsterett til beite,hogst og kristtornskjering på dei vilkår fylkesmannen sett. Vilråa skal ikkje vera av økonomisk art.	Ca 85 daa
Seianeset til 70/54 i aust, og areal aust av Ulsvika	70/1	Egil Norheim			Grunneigar. <u>Rett</u> til beite på 70/52 (Talgje-holmen), førsterett hogst/kristtornskjering på 70/69. Staten	Seianeset til 70/54: ca. 25 daa

					v/friluftsrådet har bruksrett på veg inn mot verneområdet.	Ved Ulsvika: ca. 50,5 daa
Rettseigar	70/3	Trygve Hetland			Førsterett hogst og beite på 70/56, 70/52 (store og litle Kubbholmen), på 70/60, og på 70/51 (tidlegare fellesmark). Rett til båt plass (5-6m) på 70/56 rett aust av kartnamnet Skjenabergholmen. Har bruksrett på jordbruksvei over 70/56. Staten v/friluftsrådet har bruksrett på veg over 70/3.	
Risholmen	70/4	Inger Helene Nag, Gro Karin Seed, Sigmund Vik				ca. 9,8 daa
Teig mellom Storskog- Høgås-Søre Rossmorkvågen	70/24	Hans Hetland			Grunneigar. Førsterett beite/hogst 70/52 (Bjønnbærholmane). Staten ved friluftsrådet har bruksrett på veg (70/66-sikringa), og turvegtrasé mellom 70/51 – 70/56.	ca. 16,9 daa
Rettseigar	70/7	Harald Talgø			Førsterett beite/hogst på 70/51 og 70/52 (Karsundholmen og Ærholmen)	
Fladaskjera	?	?				ca 13,7 daa

* Med ”førsterett” (jfr. kjøpskontraktar og eigedomskjøter) meiner ein at tidlegare eigar skal få tilbod om aktuell bruk framfor andre aktuelle brukarar dersom fylkesmannen i samråd med Ryfylke friluftsråd ønskjer slik bruk.

